

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Arkitekturpolitik

– Förslag till nytt innehåll i en nationell
arkitekturpolitik

Rebecca Norberg

Arkitekturpolitik – Förslag till innehåll i en nationell arkitekturpolitik

Architecture politics – a suggestion for the content of a national architecture policy

Rebecca Norberg

Handledare: Tiina Sarap, SLU, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Maria Kylin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Ämne: Landskapsarkitektur

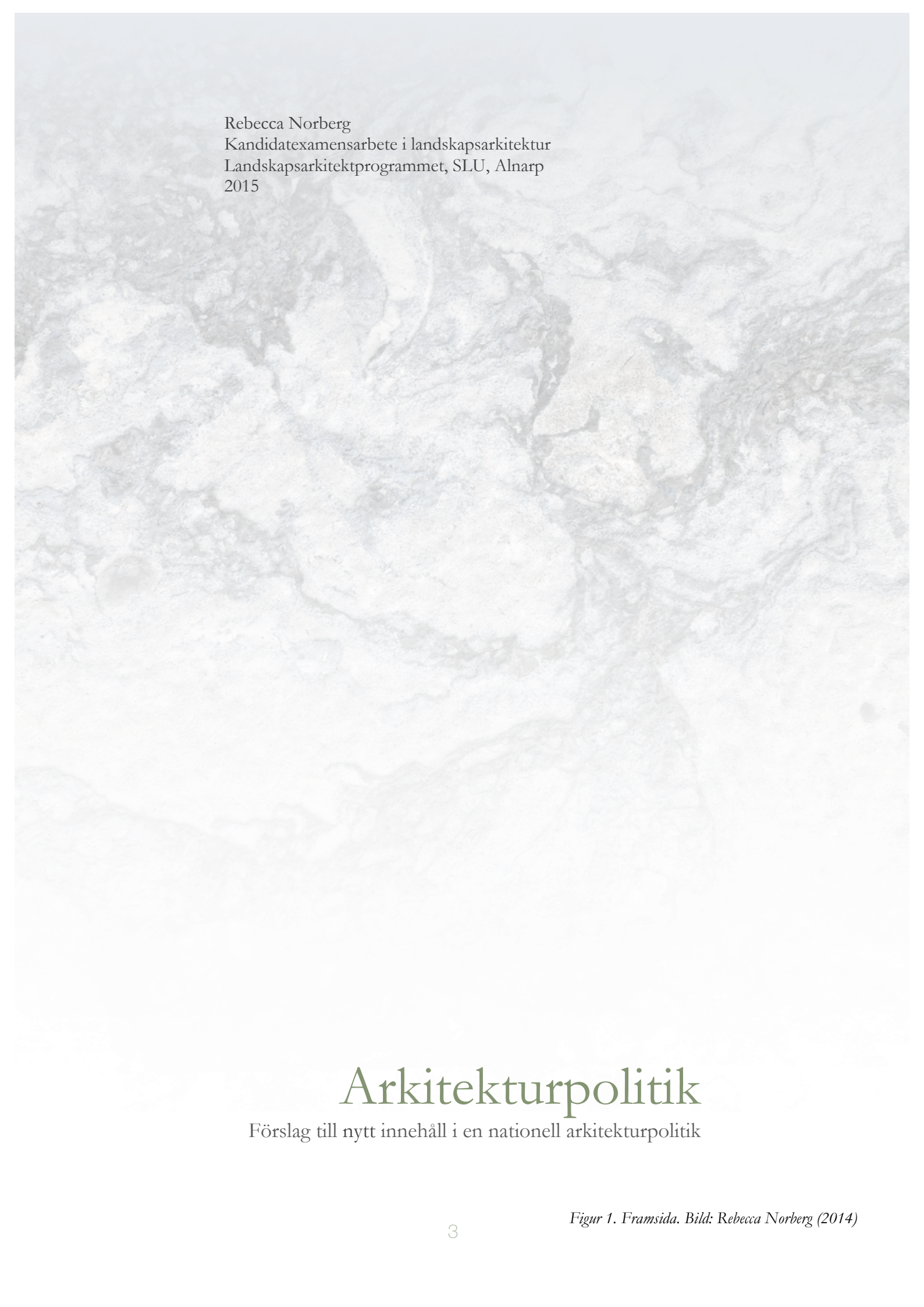
Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2015

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: arkitekturpolitik, arkitektur, politik, landskapsarkitektur, livskvalitet, arkitekturforskning, social hållbarhet,

Rebecca Norberg
Kandidatexamensarbete i landskapsarkitektur
Landskapsarkitektprogrammet, SLU, Alnarp
2015

Arkitekturpolitik

Förslag till nytt innehåll i en nationell arkitekturpolitik

Sammandrag

I Sverige har vi ett arkitekturpolitiskt dokument vid namn 'Framtidsformer'. I 'Framtidsformer' lyfts att arkitektur är viktigt och att arkitektur är politiskt. (Regeringskansliet, 1997 [online]) Detta kandidatarbete syftar till att undersöka och vidareutveckla detta påstående, det vill säga påståendet att arkitektur är viktigt och att arkitektur är politiskt.

Parallellt med att detta kandidatarbete skrevs pågick en utredning, initierad av regeringen, av dokumentet 'Framtidsformer'. Kulturministern, Lena Adelsohn Liljeroth, hänvisar till att regeringen inlett ett arbete för att förnya arkitekturpolitiken (Adelsohn Liljeroth, mars 2014 [online]). Om kandidatarbetet skrivits senare hade antagligen innehållet i denna uppsats sett avsevärt annorlunda ut, som ett resultat av utredningen. Detta har inte tagits hänsyn till eftersom beskedet om utredningen kom efter att skrivandet av denna uppsats redan påbörjats.

Målet med att skriva detta arbete var att bidra med progressiva förslag på hur Sveriges arkitekturpolitiska dokument kan och bör förnyas. Bredden på materialet som använts som underlag spänner från forskning och politiska dokument, till litteratur i form av artiklar och böcker, till podcastavsnitt och tv-program. I detta kandidatarbete undersöks svaret på vad en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna innehålla. Arbetet behandlar även varför det är av betydelse att innehållet uppdateras. Sammanfattningsvis finns det mycket en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna innehålla. Detta arbete presenterar ett tankespår inom området, nämligen författaren av uppsatsens, inte ett färdigt förslag på ett nytt arkitekturpolitiskt dokument.

Förutsättningen för att uppdatera innehållet i Sveriges arkitekturpolitik bör, enligt mig som skrivit denna uppsats, vara att arkitektur ska finnas till för alla att ta del av och att allas livskvalitet ska öka med ökad arkitekturkvalitet. Genom en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik kan, som ett resultat av en bräddad förståelse för att arkitektur är viktigt och att arkitektur är politiskt, förhoppningsvis mer resurser läggas på arkitektonisk kvalitet.

Det har varit den sociala aspekten av en så kallad hållbar utveckling som stått i fokus i denna uppsats. Detta främst då det krävts en begränsning av vilka aspekter som ska diskuteras i denna uppsats. Det har fallit sig naturligt att diskutera social hållbarhet över ekologisk och ekonomisk hållbarhet då social hållbarhet diskuterats mer i de källor som utgjort underlaget för denna uppsats. Jag som författare av denna uppsats vill dock tillägga att jag anser att både de andra aspekterna bör behandlas av arkitekturpolitiken.

I slutet av arbetet med denna uppsats presenterade Kulturministern, Lena Adelsohn Liljeroth, att Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör i Malmö, blivit utsedd att arbeta vidare med utredningen av 'Framtidsformer' och en ny arkitekturpolitik. (Adelsohn Liljeroth, maj 2014 [online]) Jag anser att detta tyder på att utfallet av denna uppsats ligger i linje med den utvärdering av 'Framtidsformer' som regeringen genomfört.

Abstract

In Sweden we have an architectural political document called 'Future Shapes' ('Framtidsformer' in Swedish). In this document it is stated that architecture is vital and that architecture is political. (Regeringskansliet, 1997 [online])

This essay, as a part of my Bachelor's Degree, was written simultaneously with the government's evaluation of the document 'Framtidsformer'. The aim of this essay is to explore what this architectural political document contributes with and how it could come to affect the development of the quality of architecture in Sweden. Had the essay been written later in time, the content of the essay would most probably have differed as a result of me being able to incorporate the evaluation in my work. However, this aspect has not been discussed as it was only announced that the government had decided to evaluate and rewrite the architectural political document after I had already begun writing this essay.

My goal is to suggest progressive ways in which Sweden's architectural political document, 'Framtidsformer', could and should be renewed. In addition to this, this essay explores the answer to what the content of an updated version of Sweden's architecture politics could consist of. The essay also contains answers as to why it is of importance to update the content of the document. The references used range from research and political documents to articles and books, as well as podcasts and TV-programmes. Although, I would like to point out that the references mainly focus on one perception of the topic (namely mine) and that it is important that the reader is aware of this.

To summarize, there are various themes that an updated version of Sweden's architecture political document could discuss. This essay only aims to start a thinking process regarding the subject, not to present an updated version of the content of the document. The condition for updating the content of Sweden's architectural political document ought to be (according to me) to ensure that architecture is for everyone and that the quality of life should improve with improved architectural quality. Through an updated version of Sweden's architecture politics, hopefully more resources could be invested into improved architectural quality.

The social aspect of sustainability is the focus of this essay; this is owing to the fact that the sources of reference that I have used have focused on this aspect. Having said this, I also want to make it clear that I think that it is important that the other aspects of sustainability (the ecological and economic aspects) are discussed in an architectural political document.

Also, at the end of producing this essay the Swedish Minister of Culture, Lena Adelsohn Liljeroth, announced that Christer Larsson, the director of urban construction in Malmö, has been given the commission to investigate and prepare a new political document regarding architecture and design. (Adelsohn Liljeroth, maj 2014 [online]) This, and the content of the directives Christer Larsson was given, indicates that the outcome presented in this essay has been on a similar course to that of the government's evaluation of the document.

Förord

Detta kandidatarbete motsvarar 15 högskolepoäng och har genomförts med inriktning på landskapsarkitektur inom institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning vid fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap på SLU Alnarp. Arbetet utforskar vad som skulle kunna utgöra innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik. Jag vill tacka Tiina Sarap, som varit min handledare under arbete med denna uppsats, för hennes konstruktiva och pedagogiska feedback. Jag vill även tacka alla de människor jag har i min närhet som stöttar och inspirerar mig, däribland främst min familj. Jag vill även specifikt tacka min mamma för hennes enorma stöd.

Malmö, 27 maj 2014
Rebecca Norberg

Innehållsförteckning

Sammandrag.....	4
Abstract.....	5
Förord.....	6
Innehållsförteckning.....	7
Inledning.....	9
Bakgrund.....	11
Frågeställning.....	12
Mål och syfte.....	12
Material, metod och avgränsningar.....	13
Läsanvisning.....	14
Disposition.....	14
Arkitekturpolitik som begrepp, en tidslinje.....	16
En summering av innehållet i Framtidsformer.....	16
Lanseringen av Framtidsformer.....	17
Åtgärder som vidtagits.....	18
En alternativ uppdatering.....	19
Initiativ som tagits.....	20
Åtgärder som efterfrågas.....	24
Arkitektur för människor - utgångspunkten för en uppdaterad arkitekturpolitik.....	27
Dialogen.....	27
Ökad livskvalitet.....	28
Kunskap och förståelse.....	29
Ett inkluderande av fler parter.....	32
Fokus på utbildning.....	32
Vikten av att uppdatera Sveriges arkitekturpolitik.....	34
En forskningsöversikt.....	34
Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik, en vidareutveckling.....	38
Betydelsen av att uppdatera Sveriges arkitekturpolitik.....	38
De olika delarna i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik.....	39
En gemensam värdegrund som utgår från ökad livskvalitet hos alla människor.....	39
En fördjupad dialog som bidrar till ökad kommunikation, ökad förståelse och ett ökat engagemang.....	40
Ökad kunskap bidrar till ökade chanser för positiv utveckling.....	40
En mer inkluderande och bättre anpassad process.....	41

Sammanfattning – en sammanfattande diskussion.....	42
Sammanfattning av utfallet.....	42
Kritik av utfallet.....	42
Reflektion kring utfallet.....	43
Kritik och utvärdering av arbetet.....	43
 Referenser.....	 44
Elektroniska källor.....	44
Tryckta källor.....	45

Inledning

“Arkitektur och formgivning är en del av vår kultur och samhällsutveckling och därmed en viktig demokratifråga - det gäller alla människors tillgång till en god miljö och till produkter av hög kvalitet samt allas möjlighet att ställa krav på detta.” – *Framtidsformer*

(Regeringskansliet, 1997 [online])

Figur 2. Konstpaus 1. Bild: Rebecca Norberg (2014).

Bakgrund

I Sverige har regeringen antagit ett arkitekturpolitiskt dokument vid namn 'Framtidsformer'. (Regeringskansliet, 1997 [online]) I detta lyfts att arkitektur är viktigt och att arkitektur är politiskt. (Regeringskansliet, 1997 [online]) Det är det ovannämnda dokumentet och påståendet jag utgått från i mitt arbete med denna uppsats. Självt utgår jag även från att all manifesterad estetik är politisk och att all politik, manifesterad i byggda ting, är estetisk.

Året då detta arbete skrivs, 2014, är det valår i Sverige och dokumentet 'Framtidsformer' antogs av regeringen för över 15 år sedan. (Regeringskansliet, 1997 [online]) Sveriges kulturminister har lovat att utvärdera dokumentet innan sommaren. (Adelsohn Liljeroth, mars 2014 [online]) Detta då Sveriges Arkitekter gått ut och ifrågasatt varför detta inte redan gjorts. (Olsson, 2014 [online]) Under arbetet med detta kandidatarbete har kulturministern även gått ut och förklarat att Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör för Malmö stad, fått i uppdrag att jobba vidare med denna utredning. (Adelsohn Liljeroth, maj 2014 [online]) Samtidigt har Sveriges Arkitekter ett eget arkitekturpolitiskt dokument som löper ut 2015. Självt är jag, författaren av detta kandidatarbete, ordförande för organisationen ArkitektStudenterna och ser här en möjlighet att vara med och påverka Sveriges framtida arkitekturpolitik. Det är av nyfikenhet på vad detta kan innebära som

jag skriver detta arbete.

Frågeställning

I detta kandidatarbete undersökts svaret på frågeställningen:

– Vad skulle kunna utgöra innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik?

Den underliggande frågan till denna frågeställning är:

– På vilket eller vilka sätt är innehållet i Sveriges arkitekturpolitik av betydelse?

Då det i början av arbetet med denna uppsats inte stod klart att regeringen skulle ta fram direktiv för hur en fortsatt utvärdering och uppdatering av Sveriges arkitekturpolitik skulle se ut, baserades frågeställningarna på att dokumentet 'Framtidsformer' hypotetiskt skulle utvärderas och eventuellt uppdateras. Den frågeställning som valdes tycktes tillräckligt öppen för att ge mig själv frihet att utforska området trots att det inte var säkert vilket material som skulle komma att användas. Samtidigt tycktes frågeställningen tillräckligt snäv för att behandlas inom ramen för ett kandidatarbete. I efterhand skulle jag säga att frågeställningen var för öppen och bred för att hanteras inom ramen för ett kandidatarbete.

Jag är medveten om att svaret på den underliggande frågeställningen både kan rättfärdiga och avfärda utvärderingen och uppdateringen av det arkitekturpolitiska dokumentet 'Framtidsformer'. Jag är även medveten om att svaret på den underliggande frågeställningen är beroende av vilket perspektiv och vilka argument som appliceras på den. Om en annan infallsvinkel/slutsats presenterats hade denna uppsats endast kunnat behandla den underliggande frågeställningen. Att jag valde det perspektiv som jag valde berodde på min stora nyfikenhet kring vad som skulle kunna utgöra innehållet i en ny arkitekturpolitik. Samtidigt förstår jag att det kanske är svaret på den senare frågeställningen som är av störst vikt för samhället. Detta beror förstås på vem man frågar. Svaret på den senare frågan – På vilket eller vilka sätt är innehållet i Sveriges arkitekturpolitik av betydelse? – är dessutom, enligt min mening, beroende av hur väl förankrad arkitekturpolitiken är hos så de som berörs av den.

Syfte och mål

Syftet med arbetet har varit att belysa vikten av en arkitekturpolitik som bidrar till en positiv utveckling. Detta så att kvaliteten på arkitekturen i Sverige ökar. Målet med att besvara frågeställningen är att bidra med progressiva förslag på hur Sveriges arkitekturpolitiska dokument kan och bör förnyas. Kan denna uppsats, eller mitt arbete med denna uppsats, bidra till att någon börjar fundera lite mer över arkitektur som politik - samt sin egen roll i detta - så har ett personligt mål för mig uppfyllts. Bara genom att jag själv blivit mer medveten och kunnig inom ämnet har det för mig funnits en anledning att skriva denna uppsats. En annan motivation har varit att jag genom arbetet med denna uppsats fått möjlighet att diskutera arkitekturpolitik med andra. Detta har lett till att både jag själv och andra blivit mer medvetna om innehållet i 'Framtidsformer' samt vikten av Sveriges arkitekturpolitik, något som jag anser vara av stort värde.

Material, metod och avgränsningar

Ett kvalitativt och associativt förhållningssätt till uppsatsen har lett fram till att det material som valts har valts. Bredden på materialet spänner från forskning och politiska dokument, till litteratur i form av artiklar och böcker, till podcastavsnitt och tv-program. Eftersom arbetet utforskar svaret på frågeställningen snarare än att det presenterar bevis för eller emot en tes anses det av mig och min handledare att denna metod varit lämplig. Jag är medveten om att de källor jag valt att använda mig av inte ger en komplett bild av verkligheten. Jag förstår även att denna uppsats är riktad på vis som framhäver de aspekter jag som författare håller med om eller varit intresserad av att undersöka. Därför vill jag uppmuntra alla som läser denna uppsats att förhålla sig kritiskt till mina förslag och ifrågasätt vem förslagen gagnar eller vilken politisk åsikt som premieras. Jag anser att mina källor har ett arkitekturpolitiskt inslag eller synsätt men inser att de flesta källor jag hänvisar till inte kommer från (eller har publicerats av) arkitekter eller arkitektkåren, något som självklart påverkar bilden som jag målar upp. Jag hänvisar även till många politiska utredningar och skrifter publicerade av Regeringskansliet (här är det viktigt att vara kritisk till den sittande Regeringens agenda) men saknar ett brett forskningsunderlag, något som jag önskar att jag kunnat använda mig mer av. Anledningen till att jag inte använt mig av ett brett, forskningsbaserat underlag är att jag inte hittade så mycket forskning i ämnet, något som jag gärna hade diskuterat mer i denna uppsats om det funnits utrymme för det.

Likt Chatarina Gabrielsson gjort i sin avhandling 'Att göra skillnad', har ämnet i denna uppsats angripits ur en position som syftar till "desidentifikation" snarare än "motidentifikation" (2006, s. 25). Detta betyder att arbetet inte kommer att adressera annan arkitekturpolitik än den kopplad till 'Framtidsformer'. Gabrielssons tankar kring metod och avgränsning har varit en stor inspiration för mig i mitt arbete, speciellt vad gäller hennes tankar kring förhållningssätt som ett alternativ till metod (2006, s. 26). Hållningen i detta arbete, alltså till den arkitekturpolitik som finns idag, är inte direkt motsatt utan syftar istället till att identifiera sig med den, likt Gabrielssons förhållningssätt i hennes arbete 'Att göra skillnad' (2006, s. 25). Precis som Gabrielsson har jag genom att ta bort, förändra, tillföra och kombinera element från olika källor (2006, s. 25) hoppats på att kunna tillföra ett nytt perspektiv inom området för arkitekturpolitik i Sverige. Eftersom hela uppsatsen diskuterar *medvetenheten* kring arkitektur som politiskt instrument är den inte objektiv, något jag är väl medveten om.

Gällande den politiska aspekten har jag i mitt arbete med denna uppsats avgränsat mig på följande vis: det politiska ses, likt Gabrielsson, "som något vilket med nödvändighet måste betraktas som skilt från kapitalismen som system" (2006, s. 26). Jag definierar även det politiska, likt Gabrielsson, som "något *annat* än en form av anpassning eller integrering av marknadskrafterna i samhället – inte enbart i syfte att erbjuda ett motstånd utan även för att utgöra ett alternativ eller skapa en annan bild av det önskvärda, det verkliga och det möjliga" (2006, s. 26-27). Detta "för att distinktionerna mellan olika typer av mänskliga drivkrafter och begär annars lätt försvinner" (2006, s. 27). Jag tror även, likt Gabrielsson, att uteblivandet av ett ifrågasättande av våra samtida system "vore en verklig förlust... ...en radering av sätt att tänka och handla i värden" (Gabrielsson, 2006, s. 27). Förutom denna avgränsning diskuteras dock inte vårt idag rådande politiska system vidare.

De valda avgränsningarna görs för att arbetet förhoppningsvis ska kunna tillföra ett nytt perspektiv inom området för arkitekturpolitik. Avgränsningarna kommer emellertid inte att möjliggöra att det inom ramen för arbetet presenteras en helt ny arkitekturpolitik. Med arkitektur menar jag alla de fyra discipliner som ryms inom begreppet arkitektur i Sverige; det vill säga planeringsarkitektur, landskapsarkitektur, byggnadsarkitektur och inredningsarkitektur.

Att använda detta arbete för att undersöka och ifrågasätta snarare än bevisa och presentera har i sig begränsat utfallet av arbetet. Det som föreslås i detta arbete kan, och bör, ifrågasättas vidare. Syftet med arbetet är att skapa en rörelse där arkitekturpolitik som begrepp undersöks och exponeras för fler. Den riktning som presenteras i detta arbete behöver inte vara den rätta.

Läsanvisning

Något som redan applicerats, och som utgör strukturen för detta arbete, är att de flesta av mina egna tankar och reflektioner har sin utgångspunkt i en källa. Övervägande kommer källan att presenteras först, alltså innan min reflektion presenteras. Därefter, när både källan och min egen tanke presenterats, presenteras ytterligare en reflektion kring denna tanke. I den senare reflektionen föreslås oftast hur den första tanken (med utgångspunkt i källan) kan relateras tillbaka till frågeställningen. Denna struktur, om än lite rörig till en början, har fallit sig naturlig på grund av att metoden främst varit kvalitativ och associativ.

Disposition

Arbetet inleds med en redovisning och summering av innehållet i 'Framtidsformer' samt en historisk skildring över dokumentets utveckling/varande. Efter detta klargörs fundamentet på vilket innehållet i en uppdaterad arkitekturpolitik kan byggas. Denna del besvarar främst den första frågeställningen, nämligen – Vad skulle kunna utgöra innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik? Sen presenteras det forskningsunderlag som legat till grund för att besvara den andra frågeställningen, nämligen – På vilket eller vilka sätt är innehållet i Sveriges arkitekturpolitik av betydelse? Därefter framhävs ytterligare varför vi ska uppdatera innehållet i Sveriges arkitekturpolitik. Skillnaden eller innebörden av att uppdatera innehållet i Sveriges arkitekturpolitik presenteras även mer ingående i denna del. Efter detta redogörs vilka områden åtgärder i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna kretsa kring. Avslutningsvis följer först en sammanfattning av och sen en reflektion kring detta arbete och dess utfall.

Figur 3. Konstpaus 2. Bild: Rebecca Norberg (2014)

Arkitekturpolitik som begrepp, en tidslinje

Nedan redovisas en summering av innehållet i 'Framtidsformer' samt en historisk skildring över dokumentets utveckling/varande.

En summering av innehållet i Framtidsformer

Detta stycke har sin utgångspunkt i dokumentet 'Framtidsformer' (Regeringskansliet, 1997 [online]) och fungerar som en sammanfattning av dess innehåll (så som jag tolkat det):

Arkitektur är en del av vår kultur och vårt samhälle. Den miljö vi bygger, formar och skapar, den påverkar vårt sätt att leva. I skapandet av arkitektur görs en sammanvägning av olika krav och behov. Detta för att funktion, brukbarhet, hushållning med naturresurser, god gestaltning och design ska vägas mot varandra tills en helhet och ett sammanhang träder fram. Eftersom arkitektur är konstant närvarande är det en demokratifråga att människor kan tolka och delta i debatten om sin totala miljö. Det är även en demokratifråga att människor ska ges möjlighet att påverka den arkitektoniska utformningen av sin totala miljö. Utan en levande och öppen debatt om arkitektur och hur den påverkar vårt vardagsliv kommer inte utvecklingen av den att leda till bestående kvalitetsförbättringar. Ökade kunskaper och ökat engagemang kan däremot leda till en större efterfrågan på god arkitektur.

Enligt det som står i 'Framtidsformer' tycks alltså, så som jag tolkar det, arkitektur viktigt ur ett politiskt perspektiv. (Regeringskansliet, 1997 [online]) Vidare tolkar jag att det ur ett arkitektoniskt perspektiv alltid finns, enligt det som står i 'Framtidsformer', en politisk aspekt av arkitektur. (Regeringskansliet, 1997 [online]) Jag skulle dock gissa att olika människor kommer att anse att dessa aspekter är av varierande betydelse så det är svårt att säga till vilken grad detta påstående stämmer. Däremot kan det vara värt att notera att arkitekturpolitiken, enligt det som står i 'Framtidsformer', inte bara ska ske genom envägskommunikation utan tvåvägskommunikation. (Regeringskansliet, 1997 [online]) Enligt det som står i 'Framtidsformer' tolkar jag även att det anses att människor inte bara ska kunna tolka och följa debatten om sin totala miljö, de ska även ges möjlighet att påverka den arkitektoniska utformningen av sin totala miljö. (Regeringskansliet, 1997 [online]) (Denna slutsats drar jag från den senare delen från ovanstående stycke.) Idag ska möjligheten till påverkan ges genom exempelvis samråd, dock anser jag att det går att ifrågasätta i vilken utsträckning samrådet som metod är demokratiskt. Samrådet som metod, som är en del av planprocessen, skulle därför, exempelvis, kunna diskuteras som en del av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik. Utöver detta går det att diskutera utsträckningen i vilken människor ska ges möjlighet att påverka den arkitektoniska utformningen av sin totala miljö. Å ena sidan är detta viktigt av demokratiska skäl, å andra sidan går det att argumentera för att det är bättre att låta expertis gå före demokrati. Vidare är planprocessen en del av arkitekturpolitiken eftersom den regleras av plan- och bygglagen. Både plan- och bygglagen samt planprocessen vore alltså relevanta att diskutera i innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik, utifrån min snabba tolkning av ovanstående stycke.

Lanseringen av Framtidsformer

Detta stycke har även det sin utgångspunkt i dokumentet 'Framtidsformer' (Regeringskansliet, 1997 [online]):

1997 togs ett första initiativ för en samlad politik för arkitektur, formgivning och design i Sverige. Initiativet manifesterades i ett handlingsprogram vid namn 'Framtidsformer' som antogs av riksdagen. I propositionen för handlingsprogrammet föreslogs att målen för statens arbete med arkitektur, formgivning och design fastställdes. Även lagändringar föreslogs. Detta för att en estetiskt tilltalande utformning skulle kunna hävdas vid byggande och planläggning. Målet var att staten skulle vara förebildlig vad gällde arkitektur, formgivning och design. För att uppnå detta mål antogs ett antal åtgärder. Dessa inkluderade, som tidigare nämnts, ett antal lagförändringar som hade för avsikt att lyfta fram grundläggande krav på estetisk hänsyn i plan- och bygglagen, väglagen och lagen om byggande av järnväg. Ytterligare åtgärder bestod i att ett antal regeringsuppdrag tilldelades ett flertal olika myndigheter samt att föreningen Svensk Form föreslogs ett nationellt uppdrag inom området formgivning och design. De lagförändringar som föreslogs antogs den 1 januari 1999.

De mål som handlingsprogrammet innehåller är:

- Arkitektur, form och design ska ges goda förutsättningar för sin utveckling.
- Kvalitet och skönhet ska inte underställas kortsiktiga ekonomiska lösningar.
- Kulturhistoriska och estetiska värden i befintliga miljöer ska tas till vara och förstärkas.
- Intresset för hög kvalitet inom arkitektur, formgivning och design ska stärkas och breddas.
- Offentligt och offentligt understött byggande, inredande och upphandlande ska på ett föredömligt sätt behandla kvalitetsfrågor.
- Svensk arkitektur, formgivning och design ska utvecklas i ett fruktbart internationellt samarbete.

(Regeringskansliet, 1997 [online])

Det dokument, 'Framtidsformer', som utgör Sveriges arkitekturpolitik är alltså ett slags handlingsprogram med mål för statens arbete med bland annat arkitektur. En förenkling som, enligt min mening, skulle underlätta kommunikationen kring arkitekturpolitik i stort är att kalla 'Framtidsformer' för en svensk arkitekturpolicy. På så sätt skulle det gå att skilja dokument med målstyrning och visioner, det vill säga policydokument (dokument utan bestämmelser), från dokument som behandlar juridik och lagar (dokument med bestämmelse), det vill säga politiska dokument. På grund av att denna distinktion inte tidigare gjorts kommer arkitekturpolitik användas som ett allomfattande begrepp i denna uppsats. Definitioner och begrepp skulle dock, eller bör dock enligt min mening, kunna diskuteras under arbetet med en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik.

Enligt mig finns det även en poäng i att skilja mål som rör arkitektur från mål som rör formgivning och design. Anledningen till denna ståndpunkt är att arkitektur är en byggnadskonst vilket formgivning och design inte nödvändigtvis är. Lagstiftningen kring arkitektur, de vill säga plan- och bygglagen, innefattar inte nödvändigtvis formgivning och design. Det finns för övrigt, som tidigare nämnts, aspekter av plan- och bygglagen – den lag som presenterar bestämmelser som rör planläggning av mark, vatten och byggande (Regeringskansliet, 2010 [online]) – som kan diskuteras i innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik. Självklart finns det även goda argument för att behandla arkitektur, formgivning och design som ett samlat område eftersom detta eventuellt bräddar och stärker området. Jag vill därför understryka att det endast är min personliga åsikt att målen bör separeras. Resonemanget bakom det alternativ som anses vara att föredra borde således utgöra en del av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik, jag vill även tillägga att det självklart bör vara mer utstuderat än mitt korta resonemang i detta stycke.

Åtgärder som vidtagits

2003 samlades för första gången sen Arkitekturåret 2001 regeringens arbetsgrupp för arkitektur, formgivning och design för att producera en skrivelse om arbetet att driva genomförandet av handlingsprogrammet från 1997. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Regeringens skrivelse Arkitektur, form och design (2002/03:129) redogör för de åtgärder som vidtagits sen antagandet av 'Framtidsformer' och gör en bedömning av dem. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Skrivelsen innehåller även anvisningar för hur arbetet med målen formulerade i 'Framtidsformer' ska fortsätta, detta enligt Annika Jensfelt (journalist på tidningen Arkitekten). (Jensfelt, 2003 [online])

I Regeringens skrivelse 'Arkitektur, form och design' (2002/03:129) sammanfattas att utvecklingen som ägt rum inom området – efter införandet av de nationella arkitektur- och formpolitiska målen samt riksdagsbeslutet om propositionen 'Framtidsformer' – varit positiv. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Det anses att arkitekturåret uppmärksammades i stor omfattning över hela landet och det konstateras att utbildningsområdet haft en kraftig expansion av designutbildningar på högskolenivå under perioden. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Dessutom noteras ett ökat intresse för arkitektur och stadsbyggnadskonst från landets kommuner. (Regeringskansliet, 2003 [online]) I skrivelsen konstateras även att regeringen ska fortsätta satsningarna på arkitektur, form och design. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Utöver detta står det att ett nytt råd för arkitektur, form och design ska inrättas och ges flera uppgifter. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Vidare ska kvalitetsprogrammen i de fastighetsförvaltande myndigheterna utvärderas. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Uppdrag ska även lämnas till Arkitekturmuseet, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd, Statskontoret, Stiftelsen Svensk Industridesign och Föreningen Svensk Form. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Dessutom ska kompetensen i samband med offentlig upphandling och lokalförsörjning, samt i de kommunala planarbete och bygglovshandlingen, betonas. (Regeringskansliet, 2003 [online]) Avslutningsvis står det att arbetet med att stärka tillgänglighets- och användaraspekterna inom arkitektur, form och design ska fortsätta. (Regeringskansliet, 2003 [online])

De mål som 'Framtidsformer' målar upp är bra, dock är de inte särskilt progressiva. Eftersom målen utgör något att sträva mot snarare än något som går att bevisa genom mätningar, vore det enligt mig märkligt om utvecklingen inte varit positiv. Att inrätta ett råd för arkitektur är något mer konkret i min mening, jag anser att det är positivt med ett organ som verkar för arkitektur tvärs över de myndigheter som finns. Att formulera tydliga uppdrag till de verksamheter och organisationer som har anknytning till staten är enligt mig också viktigt. Mest värt att notera tycker jag dock är kommentaren kring kommunernas intresse för arkitektur och byggnadskonst. Eftersom kommunerna i Sverige har planmonopol – det vill säga att en plan idag gäller då kommunens antagandebeslut vunnit laga kraft (Länsstyrelsen [online]) - är det av största vikt att kommunerna engagerar sig i frågan, i min mening. Den obligatoriska översiktsplanen som varje kommun ska upprätta är något som liknar en arkitekturpolitik. Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle därför möjligen kunna specificera översiktsplanens syfte samt vidareutveckla detta.

En alternativ uppdatering

Detta stycke har sin utgångspunkt i skriften 'Arkitektur och politik' som Sveriges Arkitekter utgett (Sveriges Arkitekter, 2009 [online]) och fungerar som en sammanfattning av dess innehåll (så som jag tolkat det):

2009 presenterade Sveriges Arkitekter en egen skrift om arkitekturpolitik. Skriften, 'Arkitektur och politik', avser en vidareutveckling och en konkretisering av 'Framtidsformer' med fokus på arkitekturpolitik i Sverige för åren 2010-2015. Sveriges Arkitekter vill visa hur vi i Sverige kan och bör planera, bygga, anlägga, inreda och upphandla för att skapa ett samhälle och en fysisk miljö som ger förutsättningar för goda livsvillkor. I texten anser de sig lämna konkreta förslag och visa (genom exempel på kvalitetsstyrda projekt och processer) hur målen presenterade i 'Framtidsformer' kan nås. I skriften framhålls att 'Framtidsformer' utgår från människors rätt till en god livsmiljö, vilket är en självklarhet, men att dagens och morgondagens utmaningar för planering och byggande utgår från kravet på en hållbar utveckling. Det konstateras att arkitektur skapar värde och genererar tillväxt.

Då Sveriges Arkitekter presenterade sin skrift hade det gått över 10 år sen 'Framtidsformer' antogs. Det är därför väldigt märkligt i min mening att regeringen inte själva presenterat en uppdaterad version av 'Framtidsformer'. Vidare tänker jag att Sveriges Arkitekter inom en snar framtid bör utvärdera sin skrift eftersom vi närmar oss 2015 - vilket, kan tyckas, borde leda till att också regeringen presenterar ett nytt material. Detta är något som jag anser mig se en antydning till i de direktiv som Christer Larsson getts. Huruvida det är Sveriges Arkitekter – en intresseorganisation för Sveriges arkitekter som bland annat jobbar med fackliga frågor – som bör presentera innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik eller regeringen själva är svårt att säga. Kanske bör de samarbeta, kanske inte.

Något som jag också tycker är av värde att bejaka är att vi i Sverige fick ett regeringsskifte 2006 då Alliansen vann valet. Alliansen fick senare, efter valet 2010, sitta kvar som regering. Denna gång blev de dock en minoritetsregering. Som jag tidigare nämnt är det i år, 2014, val igen vilket antagligen kommer att påverka utfallet av Sveriges arkitekturpolitik. Kanske är det så att innehållet i 'Framtidsformer' inte uppdaterats av regeringen på grund av att dokumentet antogs av en annan regering än den som suttit de senaste 8 åren?

Intressant att lägga märke till, enligt min uppfattning, är även Sveriges Arkitekters betoning av vikten av en hållbar utveckling. Det tycks för mig väldigt aktuellt att innehållet i den uppdaterade versionen av Sveriges arkitekturpolitik ska bidra till en mer progressiv hållbar utveckling än den vi ser idag. En ny term som blivit allt mer vanlig är social hållbarhet, kanske skulle en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik i större utsträckning kunna behandla denna aspekt av en hållbar utveckling?

Initiativ som tagits

Detta stycke har sin utgångspunkt i Regeringskansliets publikation 'Ett samtal om arkitekturpolitik' (Regeringskansliet, 2010 [online]) och fungerar som en sammanfattning av dess innehåll (så som jag tolkat det):

2010 hölls ett möte om arkitekturpolitik på Kulturdepartementet. I minnesanteckningarna från detta möte – som finns dokumenterade i skriften 'Ett samtal om arkitekturpolitik' – diskuterades de satsningar som gjorts från regeringens sida under innehavande mandatperiod. Det hänvisas, i anteckningarna, till en rad satsningar som på olika sätt berör arkitekturen och den byggda miljön. Dessa gäller t.ex. de nyligen lagda (alltså nyligen 2010) propositionerna om miljömålen respektive den om en enklare plan- och bygglag. Satsningarna innefattar även ett rundabord samtal som kulturministern (Lena Adelson Liljeroth) och miljöministern (Andreas Carlgren) anordnade kring temat kultur- och miljöpolitik i samverkan. Samtalet ledde bland annat till ett omfattande samverkansuppdrag till fyra kultur- och miljömyndigheter. Dessutom påpekas att regeringen tillsatt en delegation för hållbara städer samt utformat en handlingsplan för kreativa näringar. Att Sverige ingår aktivt i internationella samarbeten, inte minst inom EU, för att verka för ett mer hållbart samhälle poängteras. Det konstateras även att god arkitektur, stadsutveckling och ett socialt perspektiv i detta sammanhang är vitala delar av en hållbar utveckling. Dessutom förklaras att myndigheten Arkitekturmuseet (som idag bytt namn till Arkitektur- och designcentrum) från och med 2009 fått ett vidgat uppdrag som innebär att de på olika sätt ska främja kunskap om arkitekturens och formens roll i samhället. 2009 tydliggjordes också Boverkets ansvar att verka för en god arkitektur och en hållbar utveckling, enligt publikationen. I propositionen Tid för kultur (prop. 2009/10:3) betonas också vikten av en helhetssyn i gestaltningen av offentliga rum. Dessutom står det att uppdrag lämnats till Statens konstråd, Boverket, Arkitekturmuseet och andra att samarbeta kring detta. Kontentan sammanfattas på följande vis - "sammantaget ger detta uttryck för regeringens ambition att verka för en hållbar samhällsutveckling, som också ger ekonomisk tillväxt. Regeringen vill visa på värdet av ett helhetsperspektiv när vi planerar, bygger, förvaltar och renoverar områden, hus och miljöer".

Under samtalet från 2010, som sammanfattats i minnesanteckningarna som precis summerats från min sida, framgår det att de arkitekturpolitiska målen formulerade i 'Framtidsformer' inte är kända inom varken arkitektkåren eller byggbranschen. Eftersom målen är strävande mål snarare än mätbara mål anser även flera av de som deltar i samtalet att de är svåra att arbeta mot/med. Det anses även av några, enligt min tolkning, att målen borde vara mer framåtriktade och anpassade till dagens stadsbyggnadsdiskussion. I minnesanteckningarna står det att "mål på detta område måste sättas in i ett helhetssammanhang och visa hur vi kan utveckla stadsbyggandet. Det är också betydelsefullt att beakta hur regleringar på olika politikområden faktiskt stödjer eller motverkar de mål som formuleras, i detta fall t.ex. plan- och bygglagen". (Regeringskansliet, 2010 [online]) Om en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik ska få betydande effekter måste alltså, så som jag ser det, innehållet i den nya arkitekturpolitiken spridas väl. Jag tolkar även att målen som innehållet syftar till att uppnå måste vara framåtsyftande och väl förstådda/kommunicerade om meningen är att förankra målen hos dem som kan vara med och uppfylla dem (vilket någonstans måste vara meningen tänker jag). För övrigt måste också de regleringar som finns beaktas så att dessa inte förhindrar att målet uppnås, detta tycker jag säger sig självt.

Under samtalet som sammanfattats i minnesanteckningarna hölls en presentation av Christer Larsson (stadsbyggnadsdirektören i Malmö som nu fått i uppdrag att ta utvärderingsarbetet med 'Framtidsformer' vidare) där han betonade vikten av en bred syn på stadsbyggnadsfrågor och poängterade att arkitekturpolitik kan fylla en viktig roll om den är rätt utformad. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Larsson förklarade att arkitekturpolitik inte kan vara ett separat lager, utan den måste istället integrera olika perspektiv för att bygga hållbara städer - ekologiskt, socialt och estetiskt. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Enligt Larsson måste arkitekturpolitik skära tvärsigenom olika politikområden och beakta alla de regelverk som påverkar stadsbyggandet - det handlar om holism, konstaterade Larsson. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Enligt anteckningarna underströk Christer Larsson framför allt betydelsen av att utgå från begrepp som livskvalitet och attraktivitet, samt betydelsen av att både se till högkvalitativa, enskilda projekt och till vardagsarkitekturen. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Att fokus bör ligga på att bygga välfungerande och sammanhållna helhetsvardagsmiljöer konstaterades av flera av de som medverkade i samtalet. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Detta återkopplar till det som jag tidigare sagt i denna uppsats, nämligen att innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik måste vara väl förankrat hos de som ska verka för att uppnå målen i den. Samt att det, rent lagmässigt, måste vara möjligt att genomföra de mål som sätts upp.

Ett annat, vad jag tolkar som ett tema, som tas upp i minnesanteckningarna är behovet av att tydliggöra vilka förhöjda värden som ska ingå i målsättningarna. Enligt flera av deltagarna summerar begreppet attraktivitet på ett bra sätt vad som borde förmeras. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Enligt Christer Larsson var det i sammanhanget viktigt att bejaka att det fanns en rörelse av förändring mot komplexare system. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Han ansåg att arkitektur som ord kanske inte längre var tillräckligt. (Regeringskansliet, 2010 [online]) I diskussionen framhölls även, enligt minnesanteckningarna, att det både behövs politik, ett tydligt ledarskap, och att en viktig roll spelas av nivån på det allmänna samtalet och hur dessa frågor diskuteras. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Detta ledarskap ska vara både visionärt och kunnigt anses det eftersom ledarskapet syftar till att vilja något och att sätta det högt på agendan, men att samtidigt utgå från den enskilda människan – att komma ifrån experttänkandet och istället involvera medborgaren. (Regeringskansliet, 2010 [online])

För att sammanfatta, processen genom vilken arkitektur skapas och förvaltas är komplex, något som både jag och diskussionerna som lyfts fram i minnesanteckningarna stödjer. Detta kräver en djup förståelse för ämnet vid formandet av en ny arkitekturpolitik om arkitekturpolitiken ska vara både kvalitativ och få genomslag. Viktigt är även, enligt min mening, att det under formandet av en eventuell uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik förs en dialog om vilka värden som innehållet bör framhäva och ämna till att höja/stärka.

En annan synpunkt som noteras i minnesanteckningarna, och som jag tycker är värd att belysa, var att ett modernt ledarskap handlar om att skapa engagemang och intresse. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Enligt de som deltog i samtalet lever vi människor idag på många sätt kvar i en gammal struktur som inte tar hänsyn till detta. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Det framhävs att tydliga påståenden öppnar upp för riktiga diskussioner. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Dessutom framhålls i texten att mycket handlar om en förståelse mellan olika grupper. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Det är, enligt de som deltar i diskussionen, viktigt att skapa ett gemensamt språk och detta är till stor del en utbildningsfråga enligt dem. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Vad gäller frågan kring vad regeringen kan göra för att arkitekturpolitiken ska få större genomslag i praktiken kom de under samtalet fram till att det behövs både visioner, tydliga mål och en strategi för hur man ska uppnå de nationella arkitekturpolitiska målen. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Enligt minnesanteckningarna finns det alltså redan 2010 ett behov av att uppdatera och berika innehållet i Sveriges arkitekturpolitik. Frågan jag vill ställa är varför detta inte redan gjorts?

Den stora betydelsen av själva processen påpekas också i minnesanteckningarna, där det står att det gäller att få med alla parter på en gemensam vision. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Vad gäller begreppet hållbarhet och dess olika dimensioner menas det i skriften på att vi i Sverige ligger långt efter när det kommer till social hållbarhet. (Regeringskansliet, 2010 [online]) För en önskvärd utveckling konstateras det att kompetensen måste höjas hos alla parter. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Viktigt för många som medverkade i samtalet var en tydligare styrning och en mer sammanhållen politik.

(Regeringskansliet, 2010 [online]) Att dialogen är av avgörande betydelse framfördes även, en dialog där det lyssnas på *folket*. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Jag tolkar det alltså som att innehållet i Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna vara av stor vikt vad gäller en ökad medvetenhet för arkitektur som något som kan skapa sociala värden. Vilket, om arkitekturpolitiken lyckas generera/kommunicera en gemensam vision som alla vill arbeta mot, skulle kunna leda till en positiv samhällsutveckling. Detta är dock bara en spekulering från min sida.

Även kommunikationen högre upp tycktes viktig under samtalet. Christer Larsson frågade sig om man inte borde fundera på att slå ihop departement så att de bättre kunde spegla dagens utmaningar? (Regeringskansliet, 2010 [online]) Lena Adelsohn Liljeroth framhöll i sammanhanget tidigare goda erfarenheter av att arbeta politikområdesövergripande och med myndigheter från olika sektorer. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Tidigare diskussioner hade, enligt henne, visat att vi inte alltid menar samma sak med de ord vi använder, därav värdet av att sätta sig ner och diskutera tillsammans. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Idén om att vi är inne i en omlärningsprocess för att lämna idén om arkitektur som enbart ett estetiskt åtagande presenterades även. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Kanske kan alltså, att samla flera aktörer för att diskutera arkitekturpolitik, enligt min tolkning, inte enbart vara positivt vad gäller formandet av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik – vilket dock vore en start –, det vore även positivt inför framtiden om detta skedde regelbundet och politikområdesöverskridande. Att en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik innehöll åtgärder som såg till att detta skedde är alltså något jag tänker skulle kunna tas vidare.

Att hållbarhet står högt på agendan i de flesta projekt var det ingen som sade emot under samtalet, enligt minnesanteckningarna, istället konstaterades det att Sverige är en förebild för många och att detta är något som borde förvaltas. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Det påtalades att det finns en stor exportmöjlighet här på grund av det stora intresset. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Ett kritiskt perspektiv lyftes in i och med att det finns motsättningar mellan de olika aspekterna av hållbarhet och att estetik både kan främja och motverka de olika aspekterna av hållbarhet. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Sammanfattningsvis konstaterades det under samtalet, enligt minnesanteckningarna, att tilliten och förståelsen mellan de olika parterna inblandade i processen (kring planerande, byggande och förvaltande) måste öka om kvaliteten på arkitekturen i Sverige ska öka. (Regeringskansliet, 2010 [online]) Som en vidare utveckling av detta tänker jag att innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna bidra till att reda ut begreppet hållbarhet och vad det är vi eftersträvar i Sverige. Detta skulle senare kunna spridas internationellt och på så sätt bli en exportvara. För att detta ska ske gäller dock att aktörerna inom planerande, byggande och förvaltande av arkitektur samarbetar – något som innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik kanske skulle kunna bidra till, tänker jag. Jag vet inte hur detta skulle se ut i verkligheten eller vilket form det skulle ta men det är en tanke som är värd att spåna vidare på enligt min mening.

De deltagandes åsikter är mycket spridda i minnesanteckningarna vilket jag anser gör dem röriga. Å ena sidan anses det att de mål som är formulerade i 'Framtidsformer' är för öppna och å andra sidan hävdar någon att det krävs en bred syn på stadsbyggnadsfrågor. Någon kommenterar att vi behöver ett tydligt ledarskap samt någon som sätter sina frågor högt på agendan samtidigt som det hävdas att vi ska komma ifrån experttänkandet och istället involvera medborgaren mer. Vi ska även, enligt deltagarna i diskussionen, snabba på planprocessen men föra en djupare dialog med folket (vilka nu dessa är) – hur detta ska gå ihop är det ingen som kommenterar. Det sägs även att Sverige ligger långt efter vad gäller social hållbarhet för att avslutningsvis påstå att Sverige är en förebild för många vad gäller hållbarhet. Diskussionen om attraktivitet och påståendet om att arkitektur som ord kanske inte är tillräckligt är något som jag tycker skulle behöva vidareutvecklas. Att arkitektur måste handla om holism och att begreppet ska kretsa kring livskvalitet återkommer inte bara i dessa minnesanteckningar utan i flera av källorna i denna uppsats. Dock påstås det även att vi för att prata om attraktivitet och livskvalitet måste definiera vilka kvalitet som efterfrågas, något som jag kan instämma i. En arkitekturpolitik ska kanske främst spegla arkitektkårens värderingar och bild av vad som är attraktiv arkitektur, eller? Denna diskussion blir lätt väldigt stor och skulle kanske kunna behandlas som en del av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik. Det jag tar med mig är att kulturministern, som representerar kulturdepartementet – det statliga departement under vilket området för arkitektur faller (Regeringskansliet, 2004 [online]) –, (tillsammans med andra nämnda källor i denna uppsats) förespråkar att arbeta politikområdesövergripande och med myndigheter från olika sektorer.

Åtgärder som efterfrågas

2013 bjöd Kulturministern (Lena Adelsohn Liljeroth) igen in till ett samtal, denna gång i sällskap av Bostadsminister (Stefan Attefall). Syftet denna gång var dels att diskutera Sveriges bostadspolitik och dels att öppet fråga de deltagande vilka åtgärder de skulle vilja se från regeringens sida de kommande åren. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Detta för att undersöka hur den arkitektoniska kvaliteten skulle kunna utvecklas i samband med ett ökat byggande. (Regeringskansliet, 2013 [online])

I skriften som sammanfattar samtalet, 'Arkitektur och Bostadsbyggande', står att det var en punkt deltagarna var överens om, nämligen att Sverige behöver samhällsbyggnads-, arkitektur- och bostadspolitik. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Dessutom var deltagarna överens om att det är politikens uppdrag att formulera visionerna för denna. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Under samtalet rådde dock delade meningar om vad en sådan politik mer specifik ska premiera. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Deltagarna som bjudits in bestod av professionellt verksamma arkitekter (privatpraktiserande, akademiska och myndighetsutövande), företagsledare inom byggbranschen (både från den privata och offentliga sektorn) och specialiserade tjänstemän (från kommunal och statlig sektor) samt organisationsföreträdare. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Enligt skriften framhöll både Kulturministern och Bostadsministern att de ville främja ett långsiktigt hållbart byggande av hög arkitektonisk kvalitet. (Regeringskansliet, 2013 [online]) De framhöll även att det för

att uppnå detta är nödvändigt med departementsövergripande samarbeten. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Jag anser att detta bekräftar att innehållet i Sveriges arkitekturpolitik är viktigt och att innehållet bör syfta till att lyfta den vision och de värden som de rörda aktörerna bör arbeta för att främja. Att de två nämnda ministrarna är eniga om att det är viktigt med långsiktig hållbarhet av hög arkitektonisk kvalitet, samt att arkitekturpolitiken måste vara departementsövergripande bekräftar även flera av mina tidigare påståenden.

Vad gäller hållbarhet framhöll Klas Tham (arkitekt, stadsplanerare, professor em.) under samtalet att hållbarhet först uppnås när även de mer svårsmätbara mänskliga behoven tillgodoses – det vill säga de sociala, sinnliga och emotionella. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Flera arkitekter framhöll även vikten av kunniga beställare. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Detta ledde, enligt skriften, in på en diskussion kring bristen av tekniskt kunnande hos arkitekter och hur detta landar i en utbildningsfråga. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Vidare fanns det bland samtalets deltagare en förhållandevis samstämmig frustration över de lagar och regelverk som styr bostadsbyggandet. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Detta då det ansågs att de inte är anpassade till dagens verklighet. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Det fanns, utifrån deltagarna, en gemensam vilja att förändra dagens plan- och byggprocesser med förutsättningen att Sveriges riksintressen inte kompromissas med. (Regeringskansliet, 2013 [online]) För att lösa många av de problem som finns idag ansåg deltagarna under samtalet att det krävs en högre kompetens bland de yrkesverksamma aktörerna. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Någon påpekade, enligt skriften, att staten måste ge kommunerna verktyg för en samordnad diskussion om helheten – när det kommer till skapandet av arkitektur. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Arne Olsson (VD för Folkhem) hävdade under samtalet att det bara är politiska beslut som kan lösa de problem som finns idag då det är politiker som håller igen på mark och planer. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Peter Wågström (på NCC) mötte detta påstående med att hävda att det inte går att genomföra projekt oavsett plan eller inte om den ekonomiska kalkylen inte går ihop. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Under samtalet var det flera som höll med om att politiken endast bidrar till en positiv utveckling om den är drivkraftig och ämnar bygga det bästa för folket (vilka nu detta syftar på) – eftersom det är dem det byggs för i första hand. (Regeringskansliet, 2013 [online]) För att detta ska ske krävs det utveckling och innovation enligt Jan Åman (creative director på Atelierslice). (Regeringskansliet, 2013 [online]) Monica Fundin Pourshahidi (från Arkitekturmuseet) förklarade att hon ansåg att det är politikens ansvar att genom mod och visioner också se bortom de normer som råder – att tala om bostaden som en rättighet och inte en konsumtionsvara. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Samtalet avslutades med att en lista på åtgärder för ministrarna att ta vidare upprättades. (Regeringskansliet, 2013 [online]) Att utvärdera och ta fram förslag till en ny visionär arkitekturpolitik var en av dessa punkter. (Regeringskansliet, 2013 [online])

Det som tas upp i den ovan nämna skriften tycker jag sammanfattar väl det som sagt och kommer att sägas i denna uppsats. Innehållet i Sveriges arkitekturpolitik bör, enligt mig, ses över och uppdateras för att ett långsiktigt hållbart skapande av arkitektur av högsta kvalitet ska initieras. Innehållet i den uppdaterade arkitekturpolitiken bör, enligt min mening, vara visionärt och innehålla mål som är väl förstådda och förankrade hos samtliga aktörer. Jag anser att viljan att samarbeta för att uppnå dessa mål bör stärkas, främst genom ökad kunskap och kompetens hos samtliga aktörer. För att skapandet ska vara genomförbart krävs, enligt mig, att lagar och regelverk ses över och eventuellt ändras. Dessutom anser jag att incitamenten för att arbeta mot visionen behöver förtydligas och verktyg för att jobba mot visionen behöver tas fram. Utöver detta tänker jag att innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik måste spridas så att det når alla aktörer. Syftet, tänker jag, bör vara att öka livskvalitet hos Sveriges befolkning genom ökad arkitektonisk kvalitet. Att sen medvetenheten kring detta, hos människorna som utgör befolkningen, ska öka är också något som bör behandlas i innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik. Det är också, i stor utsträckning, detta som Christer Larsson fått i uppdrag att ta vidare - vilket jag tycker tyder på att mina tankar går i linje med andra, mer insatta, tankar. Som en kommentar till detta vill jag understryka att det definitivt bör ifrågasättas vad mina tankar kommer från ur ett bredare perspektiv, jag har förstås en aning om detta, men tyvärr ryms inte denna frågesättning inom ramen för detta arbete.

Figur 4. Konstpaus 3. Bild: Rebecca Norberg (2014)

Arkitektur för människor – utgångspunkter för en uppdaterad arkitekturpolitik

Denna del av arbetet syftar till att klargöra fundamentet på vilket innehållet i en uppdaterad arkitekturpolitik kan byggas. Denna del besvarar främst den första frågeställningen, nämligen – Vad skulle kunna utgöra innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik? De åsikter som presenteras i denna del är även de mina egna även om de tar stöd i källor. Jag vill inte på något sätt framstå som expert på området utan, som tidigare nämnts, är mitt syfte med uppsatsen att undersöka området ur en vald synvinkel (min egen). Detta för att, förhoppningsvis, bredda min förståelse för ämnet arkitekturpolitik och för att lyfta funderingar för vidare diskussion kring ämnet arkitekturpolitik.

Dialogen

Detta stycke har sin utgångspunkt i Boverkets publikation 'Arkitektonisk kvalitet och PBL, samband och reformbehov' från 1997 (s. 20).

Arkitekten har blivit en aktör i ett rollspel där planering, gestaltning, byggande, användande och förvaltande utgör en evig process. Andra aktörer inom denna process är byggherren, grannen, medborgaren, brukaren, staten och kommunen – alla vars intressen utvecklas i en dialog om projektets utformning. Processen kräver tid och engagemang för att långsiktighet och helhetssyn ska genomsyra den. Ur ett historiskt perspektiv verkar det som att betydande arkitektur tillkommit i ett samspel mellan arkitekter och byggherrar, företrädd av en ambitiös och kompetent person.

Denna dialog – samspelet mellan aktörerna – kan, enligt mig, vara den viktigaste faktorn i den process som rör arkitektur som precis beskrivits. Är dialogen utförlig, konstruktiv och mångfaldig ökar förhoppningsvis förståelsen och insikten hos samtliga parter – vilket bidrar till att kvaliteten i/på projektet blir så god som möjligt. Ett av arkitekturpolitikens syften är alltså, enligt mig, att lyfta, stärka och förbättra dialogen som ett värdefullt och nödvändigt instrument i processen.

Ökad livskvalitet

Detta stycke bygger på min tolkning av Regeringskansliets skrivelse 'En folkhälsopolitik med människan i centrum' (2011/12:166) (2012 [online]):

Målet med Sveriges arkitekturpolitik bör vara att höja den arkitektoniska kvaliteten så att människors livskvalitet höjs. Detta innefattar bland annat människors hälsa. I Sveriges folkhälsopolitik konstateras att det finns stora skillnader i hälsa mellan olika grupper i samhället. Vidare finns det tydliga socioekonomiskt relaterade skillnader mellan människor när det gäller livsstil och levnadsvanor – vilket får konsekvenser för hälsoutvecklingens fördelning i befolkningen. Dessutom finns det studier som pekar på samband mellan diskriminering och hälsa. Regeringens svar på detta är skrivelsen 'En folkhälsopolitik med människan i centrum' (2011/12:166) som ämnar vara framtidsytande, stimulerande och inspirerande. Enligt denna bör människor få möjlighet att själva definiera sin hälsa, formulera sina eventuella problem och få möjlighet att finna lösningar på dessa. Respekten för varje människas integritet och kraft bör, enligt regeringen, sättas i första rummet. Att ta ansvar för och påverka den egna hälsan

ska kännas lustfyllt, engagerande och angeläget. Det bör finnas såväl verktyg för den enskilde som samhälleliga förutsättningar för att stödja en sådan utveckling. Den enskildes ansvarstagande stöds genom en effektiv samverkan mellan offentliga, privata och civilsamhällets aktörer, anser Regeringen. Skälen för regeringens bedömning är att hälsan i befolkningen påverkas såväl av enskilda människors egna val som av mer strukturella faktorer – såsom delaktighet och inflytande i samhället, människors sociala och ekonomiska förutsättningar, barns och ungas uppväxtvillkor och – viktigast i detta arbete – planeringen av den fysiska miljön. Dessa strukturella faktorer har i hög grad betydelse både för människors fysiska och psykiska hälsa och välbefinnande. (Regeringskansliet, 2012 [online])

Efter att ha läst skriften 'En folkhälsopolitik med människan i centrum' är min åsikt att målet med ett arbete som har för avsikt att utveckla dialogen inom byggprocessen på ett konstruktivt sätt är att höja kvaliteten på arkitekturen. Målet med att höja kvaliteten, är i min mening, att öka livskvaliteten för människorna som kommer i kontakt med arkitekturen. Innehållet i en uppdaterad arkitekturpolitik bör alltså, enligt mig, i större utsträckning än idag bidra till ökad livskvalitet, alltså förbättrad hälsa och ökat välbefinnande, hos Sveriges befolkning.

Kunskap och förståelse

I Sverige finns det sju diskrimineringsgrunder som förbjuder diskriminering som har samband med kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. (Diskrimineringsombudsmannen, 2013 [online])

Eftersom det tycks finnas ett samband mellan diskriminering och hälsa, enligt stycket ur Sveriges folkhälsopolitik som nyss presenterades (Regeringskansliet, 2012 [online]), bör arkitekter, enligt mig, ha en förståelse för hur deras visioner och projekt eventuellt exkluderar vissa grupper av människor.

En personlig reflektion inom detta område är att diskriminering är något som diskuteras bland unga arkitekter, främst studenter, men att kunskapen inom ämnet verkar bristfälligt. Diskriminering diskuterades bland annat under ett seminarium vid namn 'Deadline' som Svensk form och ArkitektStudenterna bjöd in till i maj 2014 som jag deltog i. Jag kan understryka med att det har gått så pass långt att det på flera orter i Sverige skapats studiegrupper av elever utanför skolan som försöker utbilda sig själva i ämnet. 'No man's land' som har sin utgångspunkt i Malmö är ett exempel på en sådan grupp. Detta tycker jag borde anses vara ett misslyckande från skolläringarnas sida. Det kan antagligen anses av vissa som något gott att en tanke om solidaritet finns hos unga men att utbildningarna inte tillgodoser arkitektstudenter med kunskap i ämnet diskriminering visar enligt min mening snarare på ett utbildningsrelaterat problem. En åtgärd som jag tycker bör inkluderas i innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik är därför att inom arkitekturutbildningarna införa fler moment där studenter lär sig tänka kritiskt vad gäller in- eller exkluderande genom fysisk planering och arkitektur. Utan utbildning i hur dialogen ska föras mellan de olika aktörerna för att livskvalitet hos befolkningen ska öka, samt kunskap om vilka faktorer som påverkar människors livskvalitet, tänker jag att vi inte kan förvänta oss någon

hållbar utveckling. Detta rör alltså ökad kunskap kring både fysisk hälsa och psykiskt välbefinnande.

Jag vill, inspirerad av Gabrielsson, påstå att arkitektur reflekterar och speglar sociala konstruktioner i samhället vilket i sin tur bidrar till att upprätthålla dem, samt att det som arkitekt är det oerhört viktigt att vara medveten om detta. (Gabrielsson, 2006 s. 46) Chatarina Gabrielsson framhåller att ”det offentliga rummet kan betraktas som ett *scenrum* – en plats för framträdande, ett allmänt utrymme där de enskilda subjekten upprättar sin identitet och vinner erkännande genom gester, handlingar, rollspel” (Gabrielsson, 2006 s. 46). Hon hävdar även att ”det offentliga rummet även kan betraktas som en *mötesplats* varmed förstås platser där människor kommer samman för att diskutera gemensamma angelägenheter och bilda opinion” (Gabrielsson, 2006 s. 46). Avslutningsvis kan det offentliga rummet, enligt henne, också ”ses som en *stridsplats*, en zon där samhällets antagonistiska krafter kommer till uttryck” (Gabrielsson, 2006 s. 46). I relation till detta anser jag att innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik måste ta hänsyn till att det offentliga rummet används på olika sätt av olika människor i olika situationer. Jag tänker att innehållet skulle kunna bidra till ett fortsatt undersökande och bejakande av de sätt varpå människor använder det offentliga rummet. Detta för att förebygga att det offentliga rummet används på ”fel” (i detta fall ett diskriminerande eller olagligt) sätt.

Jag vill även påstå att skillnaderna i livskvalitet hos befolkningen och sättet varpå de använder det offentliga rummet grundar sig bland annat i att det finns orättvisor mellan olika grupper av befolkningen. Detta återkopplar till det som sagts tidigare i denna uppsats gällande behovet av en ökad förståelse för psykiskt välbefinnande. Enligt Richard Wilkinson och Kate Pickett, som skrivit boken Jämlighetsanden, blir folk lyckligare om de lever i jämlika samhällen. (Pickett; Wilkinson, 2009) Jämlighetsanden är en bok som sammanställer forskning och statistik från 23 länder – däribland Sverige – och visar hur graden av ojämlikhet i ett samhälle påverkar människorna som lever i det. (Pickett; Wilkinson, 2009) Boken visar på att psykiskt och emotionellt välbefinnande inte nödvändigtvis grundar sig i välstånd och bekvämlighet. (Pickett; Wilkinson, 2009) I boken skissas även bevis upp som visar på att vi närmat oss slutet på den epok under vilken den ekonomiska tillväxten varit oss till gagn. (Pickett; Wilkinson, 2009) Det är, enligt den forskning som presenteras, inte längre ökningen av den materiella levnadsstandarden som förbättrar vår livskvalitet. (Pickett; Wilkinson, 2009) I alla fall inte i de så kallade överflödssamhällena som Sverige är en del av. (Pickett; Wilkinson, 2009)

Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik bör alltså för alla bästa, så som jag tolkar det utifrån att ha läst ’Jämlighetsanden’, främja jämlikhet. Vidare tror jag att det vore bra att diskutera vad som definieras som ekonomisk hållbarhet och vad vi i Sverige bör investera i vad gäller arkitektur. Att diskutera ekonomisk hållbarhet tror jag skulle kunna underlätta den dialog som förs mellan de olika aktörer som är involverade i skapandet av arkitektur. Utöver detta kan, om detta utgör en del av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik, fördelningen av arkitektoniska resurser i samhället ske utifrån ökad kunskap, enligt min uppfattning. Att fördela resurserna utifrån en medvetenhet om vilka effekter detta får kan

förhoppningsvis kanske bidra till både ökad arkitektonisk kvalitet och ökad livskvalitet hos samtliga grupper i samhället. Något som jag tycker låter väldigt önskvärt.

Enligt Carl-Axel Acking, som hänvisar till Professor David H. Ingvar, går det att argumentera för att den förenklade, fattiga arkitekturen i moderna städer är skadlig för vår hälsa. (Mikellides, 1980, s. 101) Dock går det inte att med säkerhet mäta hur visuella och audiella upplevelser i den byggda miljön påverkar våra individuella nervsystem. (Mikellides, 1980, s. 101) Vi kan heller inte jämföra flödet av sinnesinformation hos olika människor som exponeras för olika typer av arkitektur. (Mikellides, 1980, s. 101) Vi kan, enligt Carl-Axel Acking, endast ta förgivet att arkitekturen påverkar oss. (Mikellides, 1980, s. 101) Tyvärr kan vi inte med säkerhet bevisa att någon som bor i ett stort, sterilt, storskaligt område har sämre hälsa eller livskvalitet än någon som bor i ett varierande, mångfaldigt, komplext och småskaligt område, förklarar han i sin text. (Mikellides, 1980, s. 101) Det är dock enligt Ingvar, genom Acking, något vi kan anta. (Mikellides, 1980, s. 101)

De påståenden som presenteras i ovanstående stycke återkopplar till det som tidigare nämnts vad gäller arkitektonisk kvalitet och hälsa. Viktigt att notera är enligt min åsikt att det tycks finnas en brist i forskning och statistik som stärker tesen om att arkitektonisk kvalitet påverkar hälsan hos de människor som kommer i kontakt med den. Som en del av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik tycker jag därför att det är viktigt att mer forskning bedrivs kring arkitekturens betydelse för människors välbefinnande. Det vill säga, som undersöker vilka faktorer som utgör arkitektonisk kvalitet och som bidrar till ökad fysisk hälsa och mentalt välbefinnande. Viktigt att poängtera är dock att texten skrevs i slutet av 70-talet eller början på 80-talet så viss forskning har bedrivits sen dess. Mer om hur detta kanske kan utgöra en del av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik tas upp senare i detta arbete.

Ett inkluderande av fler parter

Detta stycke har sin utgångspunkt i Boverkets skrift 'Arkitektonisk kvalitet och PBL, samband och reformbehov' från 1997 (en skrift som jag diskuterat tidigare i denna uppsats). I detta stycke hänvisar jag till det som står på s. 24 i denna skrift: Enligt Boverket spelar offentliga miljöer, inte minst inom kommunikationsområdet, en stor roll genom att de hos medborgarna befäster en uppfattning om, vilken arkitektonisk kvalitetsnivå de kan göra anspråk på i sin vardag. I sin skrift 'Arkitektonisk kvalitet och PBL, samband och reformbehov' framhåller Boverket även att grannar och medborgare har stor betydelse i spelet om den goda livsmiljön. Det står i skriften att det i Sverige eftersträvas en arkitektur som uppskattas av medborgarna eller åtminstone inte är likgiltig för dem. Känner människor sig delaktiga i en åtgärd som vidtas förstärks uppskattningen för den, skrivs det. Plan- och bygglagen förutsätter, enligt Boverket, att alla berörda i samhällsbygget själva bevakar sina intressen eftersom de som bor eller vistas på en plats ofta har den djupaste kännedomen om platsens egenart.

Så som processen ser ut idag anser jag att alla medborgare inte inkluderas i den dialog som hittills beskrivits i detta arbete. Det tycks, enligt mig, vedertaget att inte alla grupper av människor som utgör samhället dyker upp på samrådsmöten. Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik bör därför, enligt min mening, lyfta behovet av att se över processen så att alla grupper av människor i samhället bättre inkluderas i den. Med detta menar jag inte att alla alltid nödvändigtvis bör inkluderas. Det jag menar är att processen ska vara utformad på ett sådant sätt att de relevanta grupperna kan inkluderas i dialogen. Detta då deras deltagande kan bidra till ökad arkitektonisk kvalitet. Hur detta skulle fungera mer praktiskt tycker jag även är av vikt att diskutera i och med arbetet med att uppdatera Sveriges arkitekturpolitik.

Fokus på utbildning

Danmarks nylanserade arkitekturpolitik – Mennesker i centrum – belyser att arkitektur är för och av människor. (Regeringen, 2014, s.6) Arkitektur löser människors behov och sätter ramar för våra liv, den präglar oss med sina värderingar och ideal. (Regeringen, 2014, s.6) Danmarks regering önskar därför att alla, inte minst barn och unga, ska få inblick i hur arkitekturen påverkar oss människor. (Regeringen, 2014, s.6)

I skriften Mennesker i centrum ges förslag på konkreta åtgärder och initiativ som ska främja denna inblick. De förslag som framförs är enligt mig bra och skulle lätt kunna översättas och införas i Sveriges arkitekturpolitik, om så vore önskvärt. Att alla medborgares förståelse för arkitekturens påverkan på deras livskvalitet ökar skulle antagligen bidra till att fler vill engagera sig och ta del av den dialog som förs, så som jag ser det. Att aktivt jobba för att barn och ungas förståelse för arkitekturens effekter ökar är ett bra ställe att börja på tycker jag. Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik bör därför, enligt mig, innehålla en del som förklarar hur vi i Sverige kan arbeta mer aktivt med att utbilda barn och unga kring arkitektur och dess betydelse i deras liv. Detta som en del i en progressiv utveckling kring ett hållbart samhälle – ett samhälle där människorna som utgör samhället upplever innehållet i sitt liv som av hög kvalitet.

Figur 5. Konstpaus 4. Bild: Rebecca Norberg (2014)

Vikten av att uppdatera Sveriges arkitekturpolitik

I denna del presenteras det forskningsunderlag som legat till grund för att besvara den andra frågeställningen, nämligen – På vilket eller vilka sätt är innehållet i Sveriges arkitekturpolitik av betydelse? Jag har valt att bara använda mig av en källa som stöd för mitt resonemang vilket uppenbarligen är något problematiskt eftersom bara ett perspektiv presenteras som ett resultat av detta. Anledningen till att bara denna källa använts var att jag inte kunde hitta någon motsvarande källa som hade stöd i ett regeringsuppdrag eller liknande, vilket den valda källan har. Att källan har stöd i ett regeringsuppdrag eller liknande är relevant eftersom denna uppsatts fokuserar på den politiska och allmänna aspekten av arkitektur snarare än den akademiska. Jag skulle gissa att det från utbildningssidan finns källor som motsätter sig nedanstående resonemang, dock anser jag att det perspektivet inte rymms inom ramen för denna uppsats.

En forskningsöversikt

På regeringens uppdrag genomförde rådet Formas – som fokuserar på miljö, areella näringar och samhällsbyggande – 2011 en framåtblickande forskningsöversikt på området hållbar utveckling. (Formas, 2011 [online]) Rapporten redovisar och sammanfattar vilka forskningsbehov som idag anses vara störst och varför. (Formas, 2011 [online]) Dessutom ges det i rapporten förslag på hur de forskningsbehov som finns kan tillgodoses på kort och lång sikt. (Formas, 2011 [online]) Kunskapsunderlaget prioriterar främst de sociala och kulturella aspekterna inom området långsiktigt hållbar stadsutveckling, detta då regeringsuppdraget specificerat det. (Formas, 2011 [online])

De områden denna uppsatts fokuserar på, det vill säga de sociala och kulturella aspekterna av långsiktig hållbarhet, verkar alltså, enligt Formas rapport, både aktuella och relevanta. Jag tolkar det som att de som skrivit rapporten anser att mycket av den svenska forskning som idag finns bortser från den sociala och politiska komplexitet som råder i stadslivet, något som jag definitivt tycker behöver behandlas. Underlaget som Formas tagit fram visar att kulturvetenskaplig forskning med hållbarhetsperspektiv i princip saknas helt, vilket självklart påverkar vilka investeringar som görs. (2011 [online]) Utöver detta anses det i rapporten att forskningen måste fortsätta att jobba mot att besvara både vad som menas med hållbarhet och vad som menas med stad. (Formas, 2011 [online]) Med detta som bakgrund konstateras dock i rapporten att hållbarhetsbegreppet alltid måste kontextualiseras för att vara användbart. (Formas, 2011 [online]) Vidare behövs ett helhetsseende; det går inte, enligt rapporten, att behandla det miljömässiga, ekonomiska, kulturella eller sociala separat om en hållbar stadsutveckling ska uppnås. (Formas, 2011 [online]) Enligt forskningen är det samspelet mellan dessa dimensioner som är det centrala, det är således avvägningen mellan dessa från fall till fall som blir det intressanta. (Formas, 2011 [online])

Att aktörer som jobbar med skapande av arkitektur måste arbeta mer kontextuellt verkar för mig rimligt, detta skulle kunna specificeras i innehållet i en uppdaterad arkitekturpolitik. Vidare anser jag att innehållet, om så är fallet, måste förhålla sig kritiskt till att det inte är baserat på forskning samt utvärderas allteftersom mer forskning inom området bedrivs. Att innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik ska innefatta åtgärder som verkar för att mer forskning ska bedrivas är något som tas upp i detta arbete på flera ställen men som jag vill understryka.

Beslutsgrunderna och synliggörandet av de mer eller mindre medvetna prioriteringsordningar som etableras blir av största vikt för en positiv utveckling, framhålls det i rapporten. (Formas, 2011 [online]) I den forskning som Formas presenterar har de kunnat belägga att lokal förankring och brukarmedverkan i tidiga skeden av olika slags förändringsarbete kan vara av avgörande betydelse för ett långsiktigt hållbart resultat. (Formas, 2011 [online]) Detta finns det enligt rapporten generellt en medvetenhet kring i Sverige. (Formas, 2011 [online]) Bristerna i forskningen ligger i kunskapen kring hur denna potential ska tillvaratas och fungera mer praktiskt, framhävs det av rapporten. (Formas, 2011 [online]) För att synliggöra maktförhållanden, och därmed värna demokratiaspekten, måste – enligt Formas – ”forskning om en socialt hållbar stadsutveckling innefatta en kritisk granskning av vad planering och utveckling innebär vad gäller sociala normer, maktrelationer och socialt producerad rättvisa” (Formas, 2011 [online]).

Jag anser, efter att ha läst rapporten från Formas, att innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik bör ta ovan nämnda punkter i beaktning. Jag tycker även att åtgärder för att förbättra situationen bör föreslås. Alltså, i min mening bör innehållet peka på att den sociala aspekten av en hållbar utveckling är av stor vikt och att förståelsen för detta bör öka. Dessutom anser jag att åtgärder som kan bidra till att förståelsen ökar ska föreslås som en del av innehållet i en uppdaterad arkitekturpolitik.

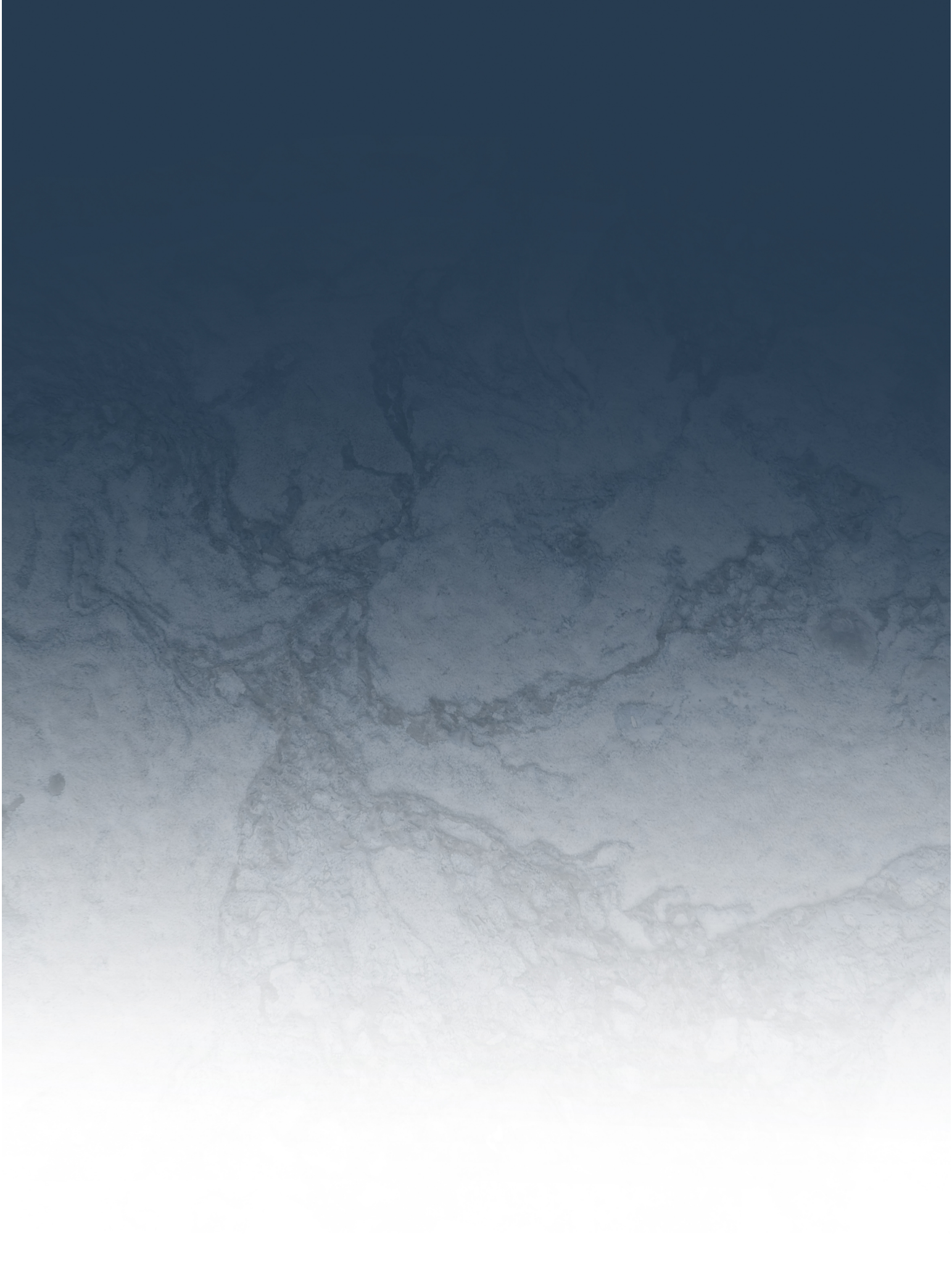
Utöver det jag precis diskuterat konstateras det i rapporten från Formas att arkitekturforskning som begrepp helt försvunnit i de senaste forskningsundersökningarna. (Formas, 2011 [online]) Enligt underlagsmaterialet är det dessutom bara Sveriges Arkitekter som lyft estetiska hållbarhetsaspekter, som exempelvis gestaltningens betydelse för formandet av identitet och människors känsla av tillhörighet. (Formas, 2011 [online]) Det estetiska hållbarhetsbegreppet, i den bemärkelse att den utgör en möjlighet för människor att uppleva och själva utöva konst och kultur som en del av deras identitetsbildning och självkänsla, berörs inte alls. (Formas, 2011 [online]) Detta trots att kultur, enligt rapporten, vanligtvis beskrivs som ”det kitt som förenar människor – som skapar både tillhörighet och närhet, utanförskap och avstånd” (Formas, 2011 [online]). Detta samtidigt som kultur beskrivs som ”människans sätt att skapa balans i tillvaron” (Formas, 2011 [online]). Varför arkitekturforskningen tycks försvunnit anser jag bör utredas, något som innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna kräva eller verka för.

I rapporten framhålls även att sociokulturell hållbarhet utgör själva förutsättningen för att demokratiska samhällen ska kunna bibehållas, utvecklas och förnyas. (Formas, 2011 [online]) I rapporten menas det på att dagens segregation har en tydlig rumslig dimension med koppling till stadsrummet. (Formas, 2011 [online]) Detta trots att stadsrummets betydelse för segregationen sällan uppmärksammas i forskningen. (Formas, 2011 [online]) Det offentliga rummets betydelse för förmedlingen av – och upprätthållandet av demokratiska värden är dock inte forskningsmässigt belagt. (Formas, 2011 [online]) Det är alltså varken bevisat eller motbevisat. (Formas, 2011 [online]) Forskning som beskriver det offentliga rummets inverkan på segregation tycks behövas enligt min uppfattning. Detta skulle innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik kunna ge en organisation, ett verk eller en myndighet i uppdrag att arbeta vidare med.

Mer forskning, framförallt jämförande studier, behövs för att kunna bevisa och arbeta vidare med långsiktigt hållbar stadsutveckling. (Formas, 2011 [online]) För att kunna gå vidare med forskningen har vissa hinder kartlagts i rapporten. Dessa har angetts vara exempelvis ”behovet av ömsesidigt informationsutbyte, gemensamma formella och informella mötesplatser och fler tvärsektionella projekt, utförda av forskare och praktiker gemensamt” (Formas, 2011 [online]). Hindren uppges, i rapporten, gälla både finansiella – och administrativt strukturella problem, även om dessa tar sig olika uttryck beroende på om de appliceras på forskning eller på praktik. (Formas, 2011 [online]) Sammanfattningsvis är tyvärr kunskapen om sambanden människa – byggd miljö fortfarande mycket bristfällig. (Formas, 2011 [online]) Det jag kommer att fundera över är att innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna utgöras av en del som säkrar att resurser läggs på just forskning. Alltså, att resurser i större utsträckning läggs på att samla in kunskap om sambanden mellan människor och den byggda miljön.

Sammanfattningsvis tycks det, enligt mig, finnas ett behov av att bedriva ny, aktuell och fördjupad forskning kring arkitektonisk kvalitet och dess betydelse för människors livskvalitet. För att bedriva denna forskning behövs dock resurser, resurser vars betydelse en arkitekturpolitik skulle kunna hävda. En förhoppning från min sida är att det konstaterande som införandet av frågan i arkitekturpolitiken skulle utgöra skulle bidra till att beslut kring en ökad investering i arkitekturforskning tas. Dock krävs det naturligtvis även en vilja bland yrkesverksamma att forska i ämnet. Denna vilja behöver kanske stärkas genom åtgärder, åtgärder som skulle kunna innefattas i innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik. Huruvida en uppdaterad arkitekturpolitik senare skulle göra skillnad kan det endast spekuleras kring och detta beror antagligen på vilken spridning den får. Som sagt, viktigast tycker jag är att medvetenheten kring att det finns en arkitekturpolitik ökar och att innehållet i detta dokument uppdateras för att bättre spegla dagens förutsättningar, möjligheter och behov.

Det är svårt att säga på vilket eller vilka sätt en uppdaterad arkitekturpolitik skulle kunna vara av betydelse. Att mer resurser investeras i åtgärder som strävar mot att öka den arkitektoniska kvaliteten i Sverige skulle vara ett sätt. Ett annat sätt varpå en uppdaterad arkitekturpolitik skulle kunna vara av betydelse skulle vara att regeringen, genom denna, kan hävda behovet av en ökad kunskap kring den sociala aspekten av hållbar utveckling. En uppdaterad arkitekturpolitik skulle kanske även uppmuntra aktörer, inte minst arkitekter, att känna större respekt inför sitt arbete. Genom ökad kunskap, medvetenhet och eftertanke skulle detta kanske leda till en fördjupad dialog aktörerna emellan vilket skulle kunna höja den arkitektoniska kvaliteten på det som skapas. Det går även att tänka att vi i Sverige, utan en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle halka efter andra länder vad gäller arkitektonisk kvalitet och därmed riskera att förlora vår trovärdighet när det kommer till arkitektur som exportvara. Detta är dock bara en samling tankar som kommit till mig i arbetet med denna uppsats. Precis som att jag presenterar mina åsikter i detta arbete finns det självklart många andra åsikter, vissa som går i linje med det jag presenterat och andra som inte gör det. Som jag nämnt tidigare har jag god förståelse för att ämnet går att ta sig an från olika håll och jag är medveten om att mitt val av källor påverkat utfallet av mitt resonerande.

Figur 6. Konstpaus 5. Bild: Rebecca Norberg (2014)

Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik, en vidareutveckling

I denna del framhävs ytterligare argument kring varför vi, enligt min mening, ska uppdatera innehållet i Sveriges arkitekturpolitik. Det visas även på vilken skillnad detta skulle kunna göra.

Betydelsen av att uppdatera Sveriges arkitekturpolitik

Enligt Gabrielsson är det just i spänningsfältet mellan politik och estetik man kan finna arkitekturens särart. (Gabrielsson, 2006, s. 24) Hon anser "att beteckna arkitekturen som ett sätt "att göra skillnad" är att anknyta till både en politisk, filosofisk och estetisk diskussion" (2006, s. 24). "Politiskt, som en inriktning mot handling, att tillföra värden snarare än att reproducera och bekräfta rådande system" (Gabrielsson, 2006, s. 24). Dessutom efterfrågar hon ett sätt att tänka, handla och forma verkligheten så att det skapas nya möjligheter och erfarenheter där mediet blir ett *verktyg*, och inte bara en projektion. (Gabrielsson, 2006, s. 24)

På ett politiskt plan kan arkitektur alltså, som så jag ser det, inriktas mot handling, mot att tillföra värden snarare än att reproducera och bekräfta rådande system. Det är alltså detta jag tänker att en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitiska program 'Framtidsformer' bör syfta till att göra. Huruvida det dokument som Sveriges arkitekturpolitik utgör gör reell skillnad är svårt att avgöra men viktigt att komma ihåg är att det förhåller det sig till det politiska system vi använder oss av i Sverige idag. Att diskutera det politiska systemet är något skilt från ämnet i denna uppsats. Värt att diskutera vidare, utanför ramen för detta arbete, är dock enligt min mening i vilken utsträckning dokumentet i sig gör skillnad och i vilken utsträckning det är formandet av dokumentet som gör skillnad. Oavsett vilket anser jag att dokumentet blir av vikt. Dokumentet bidrar nämligen till att någon måste besluta kring resursfördelningen mellan arkitektur och andra områden för investering i Sverige, om det får spridning vill säga.

Så, vilka handlingar anses då vara aktuella och tillföra värden – vilka tycker jag bör tilldelas resurser? Detta har till stor del redan behandlats i detta arbete men kommer att sammanfattas i nästkommande del.

De olika delarna i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik

Denna del av arbete kommer att redogöra för vilka områden åtgärder i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna kringla. Dessa områden behöver, om arbetet i denna uppsats ska tas vidare, självklart utvärderas och fördjupas så att följden av att uppdatera innehållet i Sveriges arkitekturpolitik blir att de praktiska åtgärderna också vidtas. Jag vill än en gång påpeka att denna uppsats fokuserar på att utforska möjligheter snarare än presentera verkligheter eller sanningar. Som sagt, det är mina personliga åsikter och resonemang som presenteras och inget annat.

En gemensam värdegrund som utgår från ökad livskvalitet hos alla människor

Om målet med Sveriges arkitekturpolitik ska vara att öka alla människors livskvalitet – det vill säga fysiska hälsa och mentala välbefinnande –, något som jag tycker är grundläggande, måste alla åtgärder ämna tillföra något som bidrar till att denna utveckling sker. Rent värdegrundsmässigt vore det alltså både aktuellt och progressivt att se till människans andra värden än de ekonomiska, alltså livskvalitet som något annat än ekonomisk och materiell tillgång. Clara Lidström konstaterar – i sitt avsnitt i UR-serien 'De obekväma' – att om hon kunde få göra en förändring från idag till i morgon skulle det vara att människor skulle våga tänka "Hur lite kan jag nöja mig med? Vad kan jag vara nöjd med i mitt liv?". (Paborn, Åsa, 2014 [online]) Lidström förklarar att om vi människor började tänka kring vad som är nödvändigt för att ha ett rikt liv, ett liv där det finns utrymme för olika saker, så skulle denna lilla åtgärd, tror hon, vara samhällsomstörtande. (Paborn, Åsa, 2014 [online]) Systemet bygger enligt henne inte på några djupa, logiska analyser utan på att vi människor tänker efter. (Paborn, Åsa, 2014 [online])

När 'Framtidsformer' togs fram antogs lagförändringar som lyfte in estetik som ett värde att bejaka och väga mot övriga intressen, kanske går det att lagstifta på ett sådant sätt att de långsiktiga sociala värdena ställs över de kortsiktiga ekonomiska värdena? I en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle innehållet kunna utgöras av åtgärder som satte hälsa och välbefinnande i första hand – åtgärder som förhindrar att ekonomisk vinst ses som av avgörande intresse vad gäller resursfördelning. Detta är något som jag skulle tycka var oerhört progressivt och aktuellt men som jag förstår skulle ifrågasättas och problematiseras av många.

En fördjupad dialog som bidrar till ökad kommunikation, ökad förståelse och ett ökat engagemang

Klas Hallberg konstaterar i det första avsnittet av podcasten Snåret att byggprocessen i Sverige behöver diskuteras och ses över. (Svensk Byggtjänst, 2014 [online]). Detta ”så att kommande generationer har någonstans att bo” (detta syftar till att det idag råder bostadsbrist) (Svensk Byggtjänst, 2014 [online]). Hallberg säger att folk vet att byggprocessen är så kallat snårig och att den behöver göras något åt, han tror till och med att folk vet vad som behöver göras. (Svensk Byggtjänst, 2014 [online]). Enligt honom är problemet bara att ingen gör det. (Svensk Byggtjänst, 2014 [online]). Han uppmanar de inblandade till att ta ansvar och inte skylla på någon annan – att se till att alla gör något tillsammans. (Svensk Byggtjänst, 2014 [online]). Emma Jonsteg, vars podcast Klas Hallberg medverkar i, anser att de som är involverade i byggprocessen måste börja prata med varandra. (Svensk Byggtjänst, 2014 [online]). Hon skämtar om att vi (yrkesverksamma inom byggbranschen) måste bli lite bättre på att hångla och att hon vill se mer hångel i branschen. (Svensk Byggtjänst, 2014 [online]).

Precis som Emma Jonsteg påpekar tror jag nog att det finns en poäng i att alla inom byggbranschen måste se mer till sig själva och vara mer kärleksfulla mot varandra. Detta om vi i Sverige ska skapa/bygga mer samt skapa/bygga något värdefullt. Jag tror att det handlar om att respektera och uppskatta varandras kompetenser, att kommunicera med varandra och att göra saker tillsammans. För att knyta tillbaka till det som diskuterats tidigare i arbetet så verkar det som att en vidare – både som i fortsatt och bredare – dialog mellan alla aktörer inblandade i skapandet av arkitektur, måste etableras. Vilka åtgärder som ska vidtas för att detta ska ske bör alltså, enligt min mening, utgöra en del av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik.

Ökad kunskap bidrar till ökade chanser för positiv utveckling

Att barn, unga, studenter samt yrkesverksamma ska kunna agera utifrån incitament som syftar till ökad hälsa och ökat välbefinnande tror jag kräver ökad kunskap inom området. Flera åtgärder bör därför, enligt mig, presenteras i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik som syftar till att förbättra möjligheterna för utbildning kring arkitektur. Åtgärderna tycker jag ska kategoriseras utifrån tidigare kunskap, det vill säga, vissa åtgärder bör riktas mot barn och unga, vissa mot arkitektstudenter och vissa bör främja forskning och vidareutbildning på yrkesnivå. Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik bör även, enligt min åsikt, direkt, eller indirekt, leda till att samtliga i samhället får en bättre förståelse för vad arkitektonisk kvalitet är och hur den kan komma att påverka var individs fysiska hälsa och psykiska välbefinnande.

En mer inkluderande och bättre anpassad process

Utöver de åtgärder som syftar till att skapa incitament, förbättra dialogen och fördjupa kunskapen finns det en sak som rent praktiskt behöver förändras i min mening. Nämligen, att kvaliteten på den arkitektur som skapas ska höjas. För att åstadkomma detta tror jag att skapandeprocessen behöver ses över och uppdateras på ett positivt, progressivt och utvecklande sätt. Innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik måste alltså, så som jag ser det, även utgöras av en del som fokuserar på processen. Detta gäller både den lagstiftning som sätter ramarna för processen (exempelvis Plan- och bygglagen) och den aktör som initierar/styr processen (exempelvis beställaren/byggherren). I en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik bör alltså innehållet till viss del bestå av åtgärder som behandlar lagstiftningen och hur samtliga parter ska förhålla sig till denna; och till viss del åtgärder som behandlar den yrkesroll som har ytterst ansvar över processen - enligt min mening. Kanske kommer det under utformandet av innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik fram att processen inte alls bör se ut som den gör idag, att den kanske bör utgöras av flera processer, eller att den yrkesroll som ansvarar över processen behöver ses över eller utgöras av en grupp människor i samverkan. Kanske behövs det varken en process eller en ledare. Att undersöka detta vore till viss del kanske den största åtgärden i skapandet av ett uppdaterat innehåll i Sveriges arkitekturpolitik. Det vill säga, undersökandet kring arkitekturpolitikens egna innehåll som åtgärd i fördelningen av resurser för ökad arkitektonisk kvalitet och ökad livskvalitet hos de människor som utgör det Svenska samhället. För att sammanfatta i lite enklare termer: kanske är den viktigaste faktorn i arbetet med en uppdaterad arkitekturpolitik att se över dokumentets egen betydelse, utformning samt genomslagskraft?

Slutsatser – en sammanfattande diskussion

I denna del följer först en sammanfattning av – och sen en reflektion kring arbetet med denna uppsats och dess utfall. Jag hoppas genom denna del kunna nyansera bilden som jag hittills framställt och på så sätt visa på att den riktning jag valt inte är den enda.

Sammanfattning av utfallet

Sammanfattningsvis, för att besvara min första frågeställning finns det mycket en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna innehålla. Mitt arbete med denna uppsats har endast haft för avsikt att påbörja en tankeprocess i ämnet, inte att presentera ett färdigt förslag. Förutsättningen för att uppdatera innehållet i Sveriges arkitekturpolitik bör enligt mig vara att arkitektur ska finnas till för alla att ta del av och att allas livskvalitet ska öka med ökad arkitekturkvalitet, detta vad även min utgångspunkt i valet av frågeställning. Väljer vi i Sverige att se bortom den sociala konstruktion eller struktur som dagens politik utgör kan vi som arkitekter kanske skapa värden för fler människor. De handlingar som presenteras i detta arbete kan tyckas svåra att greppa eller realisera; dock kan en början mot ett skapande av ännu godare arkitektur kan vara initierandet av ett arbete för ett uppdaterat innehåll av Sveriges arkitekturpolitik, något som under mitt arbete med denna uppsats gjorts. Genom antagandet av en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik kan sen möjligtvis mer resurser läggas på arkitektonisk kvalitet – och då menar jag inte bara ekonomiska resurser utan även tid, kunskap, materiella resurser och uppmärksamhet. Det vill säga, genom att fler engagerar sig i utbildningen och medvetenheten kring vad arkitektur för människor är, hur arkitektur för människor skapas och varför det är viktigt med arkitektur som bidrar till ökad livskvalitet tror jag att kvaliteten på den arkitektur som skapas kan öka. Detta besvarar min andra frågeställning. Avslutningsvis, mottot eller titeln för Sveriges uppdaterade arkitekturpolitik skulle exempelvis kunna lyda Arkitektur – av människor för människor. Detta känns något mer relevant än 'Framtidsformer'.

Kritik mot utfallet

I detta arbete har jag inte skrivit så mycket om vad en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik inte kan bidra med. Att innehållet inte skulle göra någon större skillnad i praktiken är något som jag har behövt förhålla mig till. Dock är min förhoppning att det skulle kunna göra skillnad och därför har jag valt att fokusera på detta scenario. Något som en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik inte kan garantera är att åtgärderna i den skulle bidra till en ökad social hållbarhet, vilket varit mitt fokus. Det råder fortfarande delade meningar kring huruvida arkitektens kompetens är av större värde än människors delaktighet till exempel. Eftersom forskningen i ämnet jag hittat varit begränsad vet jag heller inte vilken konsekvens de förändringar jag föreslår skulle få. Kanske är arbetet med en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik ett slöseri med resurser, kanske borde dessa resurser gå direkt in i forsknings- eller utbildningsvärlden? Detta kan jag endast spekulera kring och tyvärr har jag inte haft möjlighet att gå djupare in på detta i denna uppsats.

Reflektion kring utfallet

Precis i slutet av arbetet med denna uppsats presenterade Kulturministern, Lena Adelsohn Liljeroth, att Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör i Malmö, blivit utsedd att arbeta vidare med utvärderingen av 'Framtidsformer' (detta har konstaterats tidigare i detta arbete). (Adelsohn Liljeroth, maj 2014 [online]) Regeringen har gett honom i uppdrag att specifikt göra en utredning för att föreslå en ny politik för arkitektur, form och design. Innan den 1 oktober 2015 ska Larsson dels föreslå hur en ny politik för arkitektur, form och design kan utformas och dels analysera de nationella mål som presenteras i 'Framtidsformer', och vid behov föreslå nya mål. (Adelsohn Liljeroth, maj 2014 [online]) Detta, och innehållet i det direktiv som getts, tyder på att utfallet av denna uppsats ligger i linje med den utvärdering av 'Framtidsformer' som regeringen genomfört. Det hade dock varit önskvärt att kunna lyfta in de direktiv som Christer Larsson getts och att utvärdera dessa i förhållande till mitt arbete. Anledningen till att detta inte gjordes var att direktiven presenterades så tätt inpå inlämningen av detta arbete.

Kritik och utvärdering av arbetet

För det första så blev denna uppsats inte så lik en vetenskaplig rapport som jag hade önskat. Detta som ett resultat av att det var svårt för mig att hitta källor som var relevanta att använda för att besvara min frågeställning. Istället för att hitta teorier och svar som jag kunde ställa mot varandra hittade jag främst källor som öppnade upp för fler frågeställningar. Detta resulterade i att min uppsats blev väldigt utforskande och att jag fick skriva den från ett väldigt personligt perspektiv. Jag har till störst del presenterat min egen tankeprocess eftersom arbetet med att uppdatera Sveriges arkitekturpolitik först kom igång när jag var i slutet av mitt arbete med denna uppsats. Det ska självklart bli spännande att följa upp vad som händer nu när ett regeringsuppdrag utformats men det hade också varit smidigare att skriva denna uppsats i samband med att arbetet utfördes snarare än före. Denna uppsats utgör nu någon sorts framtidsspaning i spekulerande form (utan särskilt mycket tyng) istället för att vara en dokumentation av vad som faktiskt hände. Hade jag skrivit denna uppsats om ett eller två år hade antagligen frågeställningen – Vad skulle kunna utgöra innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik?, kunnat besvarats väldigt annorlunda och med mycket mer underlag.

Jag har även, under arbetet med denna uppsats, påverkats väldigt mycket av mitt engagemang inom ArkitektStudenterna. För mig är arkitektur så mycket mer än det jag lärt mig om landskapsarkitektur under mina tre år på landskapsarkitekturprogrammet. Dessutom har den politiska aspekten av arkitektur stått i fokus inom ArkitektStudenternas verksamhet tillskillnad från vad den gjort på utbildningen, vilket har påverkat innehållet i denna uppsats.

Sveriges Arkitekters koppling till ArkitektStudenterna lyser också igenom och jag är väl medveten om att de åsikter som Sveriges Arkitekter presenterar har format mina åsikter. Utan min kontakt med Tobias Olsson och hans arbete med att sätta press på Kulturministern hade innehållet i denna uppsats sett väldigt annorlunda ut. Mitt arbete hade med största sannolikhet fått ett annat utfall om jag valt att skriva det utifrån ett annat perspektiv än min roll som ordförande i ArkitektStudenterna.

En alternativ frågeställning hade då exempelvis kunnat vara – Vilken politisk betydelse har det offentliga rummet idag? Eller – Hur har svensk politik speglats i gestaltningen av offentliga rum de senaste 50 åren? Jag hade också kunnat lyfta in fler källor i mitt arbete som behandlar arkitekturpolitik utifrån andra perspektiv eller värderingar. Exempelvis hade jag kunnat använda mig av källor med direkt erfarenhet av praktisk arkitekturpolitik och dess konsekvenser. Detta är något som jag definitivt tror behövs i det fortsatta arbete som Christer Larsson kommer att bedriva. För att få en mer nyanserad bild av vad innehållet i en uppdaterad version av Sveriges arkitekturpolitik skulle kunna innehålla tror jag att det är viktigt att fortsätta ställa frågan *Varför? Varför ser innehållet ut som det gör? Varför bör vi ändra det? Varför ska det nya innehåll som presenteras ersätta det gamla?* Det hade varit intressant att skriva ett kandidatarbete per fråga, minst, för att kunna bilda sig en uppfattning om vad målet och syftet med ett uppdaterat innehåll i Sveriges arkitekturpolitik är. Som sagt, mitt mål var endast att skapa en rörelse för att kunna ta arbetet vidare. Det var av nyfikenhet för ämnet jag skrev denna uppsats.

Referenser

Elektroniska källor

Adelsohn Liljeroth, Lena (mars 2014). *Det våras för ny arkitekturpolitik*. Tillgänglig via: <http://www.expressen.se/debatt/det-varas-for-ny-arkitekturpolitik/>, [2014-05-27].

Adelsohn Liljeroth, Lena (maj 2014). *Så ska vi bygga upp det moderna Sverige*. Tillgänglig via: <http://www.expressen.se/debatt/sa-ska-vi-bygga-upp-det-moderna-sverige/>, [2014-05-27].

Diskrimineringsombudsmannen (2013). *Diskrimineringsgrunderna*. Tillgänglig via: <http://www.do.se/sv/Fakta/Diskrimineringsgrunderna/>, [2014-05-27].

Formas (2011). *Forskningsöversikt, Hållbar stadsutveckling*. Tillgänglig via: http://www.formas.se/PageFiles/3972/Hallbar_stadsutveckling.pdf, [2014-05-27].

Jensfelt, Annika (2003). *Arkitekturen vilse i korridorerna*. Tillgänglig via: <http://www.arkitekt.se/s7148/f938>, [2014-05-27].

Länsstyrelsen. *Hur funkar fysisk planering?* Tillgänglig via: <http://www.lansstyrelsen.se/gavleborg/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/Pages/fysisk-planering.aspx>, [2014-05-27].

Olsson, Tobias (2014). *Bygg som in i Norden*. Tillgänglig via: <http://www.expressen.se/debatt/bygg-som-in-i-norden/>, [2014-05-27].

Paborn, Åsa (2014). *De obekväma, Underbara Clara*. Tillgänglig via: <http://urplay.se/Produkter/180676-De-obekvama-Underbara-Clara#navigering>, [2014-05-27].

Regeringen (2014). *Mennesker i centrum*. Tillgänglig via: http://kum.dk/Documents/Publikationer/2014/Arkitekturpolitik%20til%20www_Dansk.pdf, [2014-05-27].

Regeringskansliet (1997). *Framtidsformer: förslag till handlingsprogram för arkitektur och formgivning*. Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/03/99/4bda4b94.pdf>, [2014-05-27].

Regeringskansliet (2003). *Arkitektur, form och design (2002/03:129)*. Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/26/21/3c4be2b6.pdf>, [2014-05-27].

Regeringskansliet (2004). *Bildkonst, arkitektur, form och design*. Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/sb/d/2418>, [2014-05-27].

Regeringskansliet (2010). *Plan- och bygglag (2010:900)*. Tillgänglig via: <http://rkrattsdokument.se/SFSdoc/10/100900.PDF>, [2014-05-27].

Regeringskansliet (2010). *Ett samtal om arkitekturpolitik*. Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/21/45/25/8da472f9.pdf>, [2014-05-27].

Regeringskansliet (2012). *En folkbälsopoliitik med människan i centrum (2011/12:166)*. Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/57/77/3dedc346.pdf>, [2014-05-27].

Regeringskansliet (2013). *Arkitektur och bostadsbyggande*. Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/21/53/89/1bd95f8b.pdf>, [2014-05-27].

Svensk Byggtjänst (2014). *Emma Jonsteg lanserar Snåret – Snåret Avsnitt 1*. Tillgänglig via: <https://soundcloud.com/svenskbyggstj-nst/emma-jonsteg-lanserar-sn-ret>, [2014-05-27].

Sveriges Arkitekter (2009). *Arkitektur och politik*. Tillgänglig via: <http://www.arkitekt.se/s68385/f13064>, [2014-05-27].

Tryckta källor

Boverket (1997). *Arkitektonisk kvalitet och PBL, samband och reformbehov*. Karlskrona: Boverket.

Gabrielsson, Chatarina (2006). *Att göra skillnad, det offentliga rummet som medium för konst, arkitektur och politiska föreställningar*. Diss. Stockholm: KTH Arkitekturskolan.

Mickellides, Byron (1980). Carl-Axel Acking. I: Mickellides, Byron (red.). *Architecture for People*. London: Studio Vista.

Pickett, Kate; Wilkinson, Richard (2009). *Jämlikhetsanden*. Stockholm: Karneval förlag.

